

“Saatana saapuu Ateenaan”

**Kauhufantasiaa ja
jumalankuvia**

Pilkataan kuin vierasta sikaa

Vapaa Ajattelija

Vanhemmat ja lapsen usko

Uskonnonvapauslakia ja yhdistyslakia on toisinaan mielenkiintoista tarkastella rinnakkain. Yksi tällaisesta tarkastelusta seuraava havainto on, että uskonnoille annetaan laissa erityisoikeuksia, joita ei tavanomaisilla yhdistyksillä ole.

Yksi käytännössä merkittävä joskin melko vaiettu ero liittyy jäsenyysehtoihin. Yhdistyslain mukaan yhdistykseen voi liittyä jäseneksi vain henkilö, joka ilmaisee halunsa liittyä siihen. Jopa YK:n ihmisoikeuksien julistus toteaa: ”Ketään älköön pakotettako liittymään mihinkään yhdistykseen.” Erityisesti vastasyntyneet vauvat eivät voi liittyä yhdistyksiin, koska heillä ei ole kykyä omata tahtoa tällaisesta asiasta saatika ilmaista sitä.

Sen sijaan uskonnonvapauslain mukaan uskonnolliseen yhdyskuntaan voidaan ilmaisukyvyttömät vauvatkin liittää vanhempiensa pyynnöstä – ja näin evankelisluterilaisen valtakirkkomme piirissä yleensä toimitaankin. Tämä ei selvästikään ole osoitus lapsen uskonnonvapauden ilmaisemista vaan vanhempien uskonnon vapaasta soveltamisesta lapseen.

Ainoastaan jotkut uudemmissä kristillisistä suuntauksista kuten Helluntaiherätys ovat sikäli eettisempiä, että ne ottavat jäsenikseen vain aikuisia ihmisiä omasta tahdostaan.

Vauvat ovat ateisteja. Kreikan *a-theist* tarkoittaa kirjaimellisesti henkilöä, joka ei omaa uskoa jumalan olemassaoloon. Vauvoilla ei tällaista uskoa ole, ei voikaan olla, ja he ovat siksi ateisteja. Näinollen eivät raamatun mukaan vauvat myöskään pääse taivaaseen, koska heiltä puuttuu usko, jonka Jeesus ja Paavali asettivat tiukaksi taivasehdoksi.

Mutta pienet lapset ovat myös herkkäuskoisia, eivätkä monet pysy ateisteina. Evoluutiopsykologit selittävät lasten herkkäuskaisuutta sillä, että se on mahdollistanut lapsen kyseenalaistamattoman ja siten nopean oppimisen.

Lapsuudessa syötettyä tietoa enemmän kyseenalaistavat yksilöt ovat omaksuneet selviytymisen kannalta oleellisia tietoja hitaammin ja karsiutuneet joukosta suuremmalla todennäköisyydellä. Se, että herkkäuskaisuuden avulla omaksuttava tietomassa on voinut sisältää myös virheellisiä käsityksiä, on ollut evoluutiossa pienempi haitta kuin nopean oppimisen tuomat hyödyt.

Lapsijäsenyys ja pienestä pitäen aloitettava uskonkappaleiden toistaminen ja rukoiluttaminen ovat modernin luterilaisuuden käyttämiä tapoja, joilla tämä lapsen herkkäuskaisuus hyödynnetään. Aikuisuuden kriittisemmän asenteen herättyäkään ei ole helppoa kyseenalaistaa ja arvioida uudelleen lapsuudessa omaksuttujen uskonkappaleiden todenperäisyyttä.

Uskonollisen yhdyskunnan jäsenyyden salliminen vasta 15-vuotiaalle yhdistysjäsenyyksien tapaan olisi mielekäs askel kohti katsomusten tasa-arvoa ja uskoisin itselleen rehellisten evankelisluterilaisen kirkon edustajien myös näkevän tämän.

Helpoiten tämä muutos tapahtuisi poistamalla laista uskonnollisen yhdyskunnan käsite, kuten Vapaa-ajattelijain liitto on esittänyt. Tällöin kirkkokunnat toimisivat lain edessä yhdistyksinä kuten muutkin katsomusjärjestöt ja saataisiin kerralla ratkaistua monta tasa-arvon esteenä olevaa ongelmaa.

Robert Brotherus

Vapaa Ajattelija

2 – 2006

"Saatana saapuu Ateenaan" s. 4

Uskontotieteilijän mielestä Lordin euroviisu on harmitonta viihdettä, vaikka jotkut ovat olleet näkevinään siinä saatanallisia piirteitä.

Narnia tuo kristillisen fantasian pinnalle s. 6

Narnia-kirjojen tekijä C.S. Lewis halusi fantasiallaan levittää kristillistä sanomaa.

Pilkataan kuin vierasta sikaa s. 8

Toimittaja Esa Aallas pistäytyi Libyassa tutkailemassa, miltä sananvapaus näyttää arabimaasta katsottuna.

Mitä Einstein todella sanoi s. 10

Pääsihteeriltä s. 11

Tieteestä ja tutkimuksesta s. 12

Uudessa tiedesarjassa tutkija Timo Poranen pohtii algoritmia ja kauppamatkustajan ongelmaa.

Ekonomian evankeliumi s. 14

Pentti Niskanen ihmettelee, miksi Jeesus ei sietänyt rahanvaihtajia tempelissä.

Teuvonneuvo s. 16

Tapahtuu jäsenyhdistyksissä s. 18

Kirjat s. 22

Keskustelua s. 27

Kristillistä rikostutkimusta

Ruotsissa s. 28

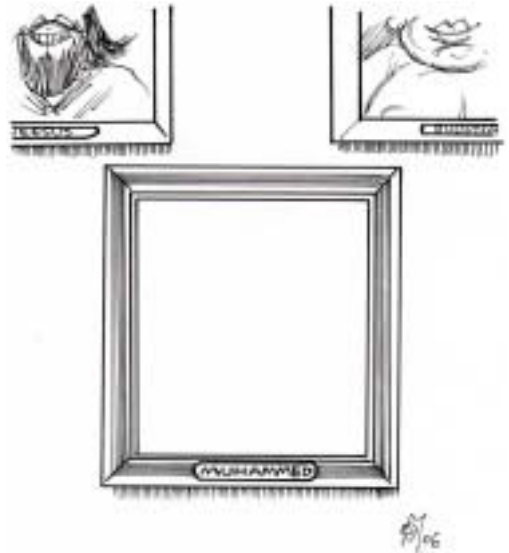
Pentti Niskanen

Kansi:

Lordi-yhtyeen keulahahmo Tomi Putaansuu täydessä esiintymismaskissa.

KUVA: JUHA SYRJÄNEN

Vapaa Ajattelija 2/2006

”Saatana saapuu Ateenaan”

Rockyhtye Lordi synnytti hirveän haloon, kun sen esitys valittiin Suomen edustajaksi kevään euroviisumittelöihin Ateenaan. Jotkut olivat näkevinään jopa saatanallisia piirteitä yhtyeen hirviöesityksessä. ”Harmitonta viihdettä, jolla ei ole mitään tekemistä saatananpalvonnan tai minkään muunkaan uskonnollisen ilmiön kanssa”, sanoo uskontotieteilijä Jussi Sohlberg.

Isekkin rockmusiikkia harrastava uskontotieteilijä **Jussi Sohlberg** on seurannut huvittuneena Lordi-yhtyeen ympärillä käytyä kohua. Ottamatta kantaa itse yhtyeen musiikillisiin ansioihin, hänestä on ollut vain virkistävää, että kerrankin suomalaisilla

on tarjolla viisu, joka ainakin ulkoisesti eroaa hajuttomaksi ja mauttomaksi väitetyistä eurohumpasta.

– Meillä on aina suhtauduttu jotenkin tragikoomisesti euroviisuihin. Ehkä siksi joku Lordin kaltainen herättää närkästystä, hän arvelee.

Hirviöasuihin sonnustautunut Lordi pääkalloineen ja muine kauhuelokuvista lainattuine rekvisiittoineen oli epäilemättä vaikuttava näky, joka sai varsinkin vanhemman viisuväen ja jotkut kirkonmiehetkin haukkomaan henkeään. *Iltä-Sanomien* haastattelussa Lapuan Tuomiokirkon pastori **Matti Kristola** sanoi suoraan, ettei Lordin kuuluisi edustaa evankelisluterilaista kansaa, koska tämän kaltainen musiikki ei hänen mielestään edusta perinteisiä kristillisiä arvoja.

– Tässä musiikissa niitä ajatuksia löydetään enemmän syvyydestä ja pimeydestä, Kristola, totesi.

Sohlbergin mielestä ollaan kuitenkin hakoteillä, jos Lordin musiikista yritetään vä-

*Jotkut kirkonmiehet ovat nähneet Lordin kauhumas-
kien alla jopa saatanallisia
sormenjälkiä.*

KUVA: JUHA SYRÄNEN

kisin löytää saatananpalvontaa tai mitään muita-kaan uskonnollisia aineksia. Kyse on lähinnä eräänlaisesta musiikkiteatterista, jossa musiikin ohella panostetaan myös näyttävään lavaesiintymiseen.

– Tietty teatraalisuus on aina liittynyt olennaisena osana niin sanotun raskaan rockin imagoon, ja sen on ollut tarkoituskin herättää hieman närää ja paheksuntaa, hän muistuttaa.

Vaikka joidenkin blackmetal-yhtyeiden lyriikassa saatetaankin mässäillä väkivallalla tai pilkata kristittyjen pyhinä pitämiä asioita, yleisesti ottaen koko metallimusiikin kenttä on Sohlbergin mielestä varsin kesyä ja harmitonta viihdettä. Harva musiikintekijöistä edes haluaa sisällyttää esitykseensä sen syvällisempää ajatusta kuin että tehdään hyvää musiikkia ja tarjotaan yleisölle elämyksiä.

– Lordinkin keulahahmo **Tomi Putaansuu** antaa itsestään aika leppoisan kuvan, kun hän puhuu haastatteluissa aitoa pohjoisen murretta, Sohlberg naurahtaa.

Kauhufantasiaa ja kansanperinnettä

Sohlberg on tutkinut niin sanottua uususkonnollisuutta ja erilaisia pakanallisia liikkeitä, jotka hakevat uskonnollisia kokemuksiaan vanhasta länsimaisesta esikristillisestä noitaperinteestä ja luonnonuskonnoista. Hän haluaa tehdä selvän eron tietynlaisista okkultismia ja mystiikkaa harrastavien uskonnollisten liikkeiden ja samoista lähteistä ideoitavan ammentavan viihdeteollisuuden välillä.

– Kysymys on aivan eri asioista ja ilmiöistä. Uskonnollisista liikkeistä ihmiset hakevat nimenomaan uskonnollisia kokemuksia, ja oman maailmankuvansa rakennusaineita, mikä ei tietenkään liity mitenkään näiden rockyhtyeiden esiintymisiin tai musiikkiin, Sohlberg painottaa.

Hän ei myöskään usko, että kyseinen musiikki tai mikään muukaan kauhufantasia houkuttelisi nuoria mukaan saatananpalvontaan tai noituuteen, kuten jotkut ovat epäilleet. Kokonaisuudessaan uuspakanallisten uskontojen kannattajien määrä Suomessa näyttää realistisesti arvioiden olevan korkeintaan muutama sata.

– Kaiken kaikkiaan näiden liikkeiden asema ja suosio meillä on hyvin marginaalinen, Sohlberg toteaa.

Jos joitain juuria Lordin kaltaisille kauhuefekteille halutaan hakea, ne löytyvät Sohlbergin mielestä pikemminkin kansanperinteestä. Jo ammoisina aikoina ihmiset kertoivat perhepiireissä iltapuhteina tarinoita, jotka saattoivat sisältää hyvinkin bruttaaleja ja jännittäviä elementtejä. Nyt kun suullinen kertomaperinne on käytännössä kadonnut, samoja tarinoita etsitään muista lähteistä.

Tutkija Jussi Sohlbergin mielestä Lordin kauhurekvisiitta on harmitonta viihdettä.

– Ihmisillä on aina ollut viehtymys tarinoihin, jotka ruokkivat heidän mielikuvitustaan. Paitsi että olemme rationaalisia olentoja, meillä on myös tunteita, intuitioita ja mielikuvitusta, joihin tällaiset tarinat vetoavat, Sohlberg muistuttaa.

Tämä selittää ehkä osittain myös sitä, miksi erilaiset roolipelit sekä scifi- ja fantasiakirjallisuus ovat tällä hetkellä niin suosittuja erityisesti nuorison piirissä. Fantasia antaa tilaa mielikuvitukselle, mihin arjen kiireen ja tietotulvan keskellä ei juuri ole mahdollisuuksia.

– Jos ajatellaan esimerkiksi suomalaisia lapsia ja nuoria, ovathan he aika kovassa koulunkäynnissä jo alusta lähtien, Sohlberg huomauttaa.

Hänen mielestään on vain hyvä asia, että nuoret saavat aineksia oman mielikuvituksensa kehittämiseksi. Jos aina on tehtävä jotain hyödyllistä ja järkevää, koko minäkehitys saattaa vinoutua.

– Ihmisen kokonaiskehityksen kannalta on terveellistä, että fantasianäkökin tulee ruokituksi, Sohlberg kiteyttää.

Marketta Ollikainen

Narnia tuo kristillisen fantasian pinnalle

Fantasiakirjallisuus vilisee jumalia ja jumaluuksia, mutta harvoin ne kumpuavat kristillisestä perinteestä. Poikkeuksena ovat Narnia-kirjat, joiden tekijä C.S. Lewis halusi fantasiallaan levittää kristillistä sanomaa.

Harry Pottereiden ollessa vielä uusi juttu kiihkouskavaiset polttivat J.K. Rowlingin kirjoja roviolla syyttäen niitä yllytyksestä noituuteen. Ja kun poika hyppäsi luudan kanssa katolta ja joutui sairaalaan, oli vika liian mielikuvituksellisen kirjan. Eräskin nuori poika tiedusteli, että tekeekö hän syntiä lukiessaan fantasiaa.

Niin sanottua enkelifantasiaa on ollut pitkään, mutta nuorisoa ei olla saatu innostumaan sellaisista teoksista kuten Brian Jacquesin *Lentävä Hollantilainen* -sarja, vaikka hän kirjailijana onkin nimekkäästä päästä. Vampyyrikirjojen ystäville on varmasti huono uutinen se, että Anne Rice tuli uskoon, hylkäsi vampyyrit ja siirtyi uskonnollisiin

tarinoihin.

Mutta heillä on nyt uudestaan mediakelpoiseksi puunattu *Narnia*. Ja *Narniaan* oltiin niin tyytyväisiä, että sitä on esitetty jopa kirkkoissa valtameren toisella puolella.

Perusluterilainen saattaa ehkä ihmetellä, että mistä ihmeen uskonnollisuudesta on kyse eteenkin jos *Narnia* on luettu jo lapsena. Hyvä ystäväniikin pitää minua outona, kun pidän *Narniaa* uskonnollisena teoksena, mutta tarinaa tarkastellessa se ei lopulta eroa kristillisistä vertauksista.

Narnian Aslan-leijona toimii luoja ja Jeesuksena, joka kuolee uskoviekien puolesta herätäkseen jälleen eloon. Valkea noita symbolisoi paholaista,

paratiisiin ek-synnyttä pahuuden siementä. On Aatamin ja Eevan lapsien tehtävä pelastaa tämä maailma pahalta.

C.S. Lewis halusi Narniaan kristillisen

kyllä enkeleitä, mutta nämä enkelit eivät palvele, vaan kyseenalaistavat jumalallisen tahdon ja käyvät sitä vastaan. **Ursula LeGuinin** *Maameriltä* ei löydy jumalia eikä uskontoja, vaikka mitään jumalien puuttumista ei julisteta eikä todisteta. Yliuunnollinen taikuuden lähde on ja kaikelle tosinimet, mutta jumalallisia olentoja ei tarvita. Jopa lohikäärmeiden ja ihmisten huhutaan olevan sukua.

Yleisesti ottaen fantasiakirjat on helppo jakaa kahteen luokkaan sen mukaan kuinka jumalia käsitellään. Ensimmäisessä luokassa jumala/jumalat ovat hyvin tärkeässä osassa ja lähes aina itse seikkailunkin takana. Jumalien konfliktit aiheuttavat konflikteja kuolevaisten maailmaan (johon kategoriaan käy myös kristillinen jumala ja Saatana). Tällaisissa maailmoissa sankareille on suurta kysyntää. Esimerkeiksi käyvät *Narnia*, *Taru sormusten herrasta*, *Dragonlance*, *Forgotten Realms* ja **David Eddings'n** fantasiakirjat.

sanoman, koska hän halusi välittää moraalisia opetuksia lukijoilleen. Tätä puolta Narniassa ei ole koskaan pyritty peittelemään, mutta vähän unohtuksissa se on ollut.

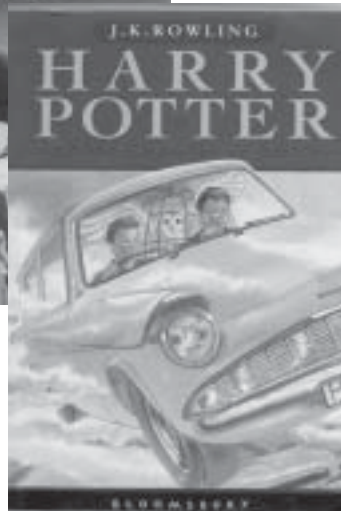
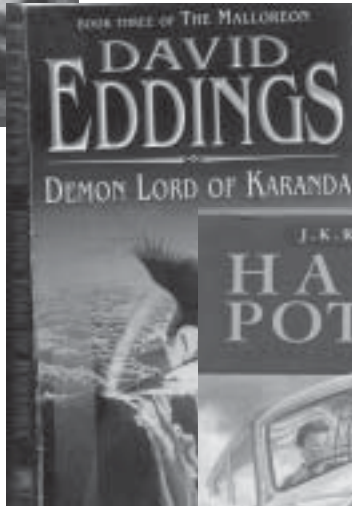
C.S. Lewisin hyvä ystävä **J.R.R. Tolkien** taas, vaikka harras katolilainen olikin, päätti valita vastakkaisen suunnan. Vaikka *Tarua Sormusten herrasta* voitaisiin tulkita hyvinkin kristillisesti, on maailma pyritty tekemään ei-kristilliseksi. Tolkienin ajatus oli luoda maailmastaan eräänlainen historian kuvaus ajalta ennen kristinuskon syntymää, joten kristinuskon pois jättäminen oli varsin loogista.

Tolkien oli enemmän kiinnostunut haltiakielen kehittämisestä, kuin moraalisten viestien välittämisestä, mikä voi olla yksi syy Tolkienin menestymiseen. Hänen luomansa Keskimaa on tarkkuutensa puolesta arvostetuin fantasiamaailma vielä nykypäivänäkkin.

Uskontokritiikkiä fantasiassa

Jos Lewis edustaa kristillistä fantasiaa ja Tolkien neutraalia, niin fantasiagenrestä löytyy myös varsin uskontokriittisiä kirjoja. Tietysti uskonnot jumaliseen ovat hyvin käytettyjä elementtejä fantasiakirjallisuudessa, joten voi olla, että hyvin uunnollinen ihminen tuntee kaikki muusta jumalasta/jumalista kertovat kirjat loukkauksiksi.

Philip Pullmanin *Universumien tomusta* löytyy

Toinen kategoria on ei-jumalalliset tarinat kuten **Robin Hobb**in kolme trilogiaa, osa **Neil Gaiman**in tuotannosta, J.K. Rowling ja Ursula K. LeGuin. Fantasiassa, jossa jumaluudet voidaan määrittellä vapaasti, on melkein liian helppo perustaa jumaluuksien konfliktien varaan. Henkilökohtaisesti nostan hattua niille kirjailijoille, jotka rakentavat tarinansa muunkin kuin hyvä vs. paha asetelulle.

Edellä esitellyt kirjailijat ovat hyvä esimerkki siitä, että maailman ei tarvitse toimia jumalten pohjalta. Ja vaikka jumalia palvottaisiinkin, ne voivat olla taikauskon kanssa samassa asemassa.

Mitään emme kuitenkaan voi sille, että länsimainen fantasia vilisee allegorioita kristinuskosta. Mutta tähän käy sama sääntö kuin kliseisiin. Ei se, että käytetäänkö allegorioita, vaan kuinka hyvin niitä osataan käyttää. Fantasiassa sentään kuolleista nouseminen on niin yleistä, että ei sen perusteella voi uskonlahkoja perustaa. Jumalien lapsetkin ovat lähinnä vain ongelmatapauksia ja vetten päällä kävelee parhaimmillaan koko kylä.

Sanna Pudas
Kirjoittaja on oululainen vapaa-ajattelija ja opiskelija

Pilkataan kuin vierasta sikaa

Kun länsi kritisoi naisten vainoa, pakkoavioliittoja tai ilmaisunvapauden rajoituksia islamissa, pitävät Lähi-idän diktatuurit näitä näkemyksiä imperialismina, sanoo toimittaja Esa Aallas, joka kävi alkuvuodesta tutkailemassa sananvapauden rajoja Libyassa.

Yht' äkkiä postimerkkejä arkista repivä virkailija pomppaa ylös tiskin takaa ja kiertää vierelleni. Mies levittää kainaloonsa nappaamansa mattorullan kivilattialle jalkojeni juureen ja tarjoaa tilaa myös minulle. Pakanana jään seisomaan, vaikka mielessä käyvä ohje maassa maan tavalla saa melkein kontalleen.

Postimies on ihmeissään, hieman ärtynytkin, kun kerron, etten usko Allahiin, mutta polvistuu sitten kohti Mekkaa. Odotan kärsivällisesti, kuvankin vaihtaa napaten. Lopulta virkailija käärii mattonsa ja palaa tiskin taakse repimään merkkejäni.

– Ettekö todellakaan usko Allahiin? Eihän se ole mahdollista, hän tapailee italiaksi.

Ateismi on tuntematon käsite useimmissa muslimimaissa, eivätkä islamistit tunnusta edes uskonvapautta. Itselleni uskonvapaus merkitsee oikeutta olla uskomatta ylliuonnollisiin uskomuksiin, mutta myös oikeutta kritisoida uskontoja.

Kolmen peruskoulussa elämäntutkimustiedon tunneilla istuneen lapsen isänä tiedän, kuinka vaikeaa valtiokirkollemme on sallia edes monin tavoin vesitetty et-opetus. Enkä ymmärrä, miksi Helsingin yliopistossa pitää olla teologinen tiedekunta, vaikka islam-tutkimuksen professuurikin on humanistisessa tiedekunnassa.

Tarkkaa ironian, pilkan ja kritiikin rajaa on vaikea vetää. Eräs maallikkosaarnaaja ilmiantoi 1960-lu-

vulla kuvataiteilija **Harro Koskisen** *Sikamessias*-taulun. Korkein oikeus tuomitsi lopulta taiteilijan Jumalan pilkasta kuten **Hannu Salaman** *Juhannustansseistaan*. Tänä päivänäkin laki ei salli Jumalaa pilkattavan.

Kun EU:n ulkopoliittinen edustaja **Javier Solana** tapasi helmikuussa Jeddassa Saudi-Arabiasa islamilaisien maiden järjestön OIC:n pääsihteerin **Ekmelethin Ihnsanogulun** tanskalaislehden pilakuvakohun takia, niin pääsihteerin ehdotti, että EU:ssa sovittaisiin profeetta Muhammadin pilkan vastaisesta laista.

Tanskassa sana vielä vapaa

Solana vaiken. Kuten EU vaiken perustuslakiluonnoksessaan kristillistä juurista. Tosin europarlamentin enemmistöpäätöksellä. Tanskassa toimivan imaami **Abu Labanin** mielestä Euroopan tulisi kunnioittaa uskontoa, koska 25 miljoonaa muslimia elää Euroopassa.

– Jos kerran katsotaan että poliitikkojen yksityiselämää tulee kunnioittaa niin miksi ei sitten uskonnollisia symboleja, ihmetteli imaami lehtihaastattelussa.

Jyllannin Odensessa toimivan Etelä-Tanskan yliopiston kulttuurisosiologi **Mehmet Necef** katsoo, etteivät maassa vaikuttavat imaamit näytä ymmärtävän, että Tanskassa sana on onneksi ainakin toistaiseksi vapaa.

– Esimerkiksi kun kuningashuoneen miespuolinen jäsen kävi poikaystävänsä kanssa katsomassa kansainvälisesti palkittua homoeroottista lännenkuvaa, hän kertoi keltaiselle iltapäivälehdellemme *Extrabladetille* pitäneensä elokuvasta.

Poliittisen varieteen luvatussa maassa lyödään toki ylikin, kun muslimieja on luonnehdittu jopa siioiksi ja syöpäläisiksi parlamentin keskusteluissa, joita sävyttää maahanmuuttajiin torjuvasti suhtautuva Tanskan kansanpuolue.

Necef tuli tunnetuksi 90-luvun pamfletistaan *En halua samanlaisiksi yksinkertaiseksi vierastyöläiseksi kuin isäni*. Nuorena vasemmistoaktivistina Turkin sotilasarmeijaa vastustanut, vankilassakin

Tässä tempelissä ei jumalankuvia suvaita. Moskeija nousemassa keskelle Saharaa Senegalissa.

istunut Necef, 53, sai Tanskasta turvapaikan vuonna 1980, ”koska Malmön lauttapoliisi käännäytti minut Ruotsista.”

– Opiskelin maisteriksi Kööpenhaminan yliopistossa, luin tanskalaisia romaaneja oppiakseni tanskan kielen ja sain maan kansalaisuuden, kertoo Odensen yliopistossa Lähi-itä -tutkimuksen laitoksen Turkkiin ja siirtolaiskysymyksiin erikoistunut apulaisprofessori.

– Imaamien pitäisi kiertää ympäri Tanskaa muslimikodeissa puhumassa lasten koulutuksesta ja toimia siirtolaisnuorten rikollisuutta ja väkivaltaa vastaan. Heidän pitäisi kertoa perheille, että Tanskassa on tapana että naiset käyvät myös töissä kodin ulkopuolella ja että heillä on oikeus vapaaseen liikkumiseen.

– Mutta imaamit matkustivatkin Lähi-itään kertomaan, että Tanska on rasistinen maa, että tanskalaiset vihaavat muslimeja ja että *Jyllands-Postenin* pilapiirroksiset ovat selvä näyttö tanskalaisten islamofobiasta.

Nyt ollaan Necefin mukaan sitten tilanteessa, jossa Lähi-idän Egyptin tai Syyrian kaltaiset diktatuurit, niiden ei-demokraattiset eliitit ja imaamit, joiden näkökulmia lännen humanistit, antirasistit ja vasemmistoymmärtäjät eivät ikinä jakaisi, johdattelevat antirasistista keskustelua. Kun länsi kritisoii naisten vainoa, pakkoavioliiittoja tai ilmaisuvapauden rajoituksia, pitävät diktatuurit näitä näkemyksiä imperialismina.

Tabuja tabun perään

Imaamien ohella Necef arvostelee myös maahanmuuttajia vuosikaudet ylistämällä etniseksi kitchiksi alistaneita intellektuelleja, jotka näkivät muuttajat tanskalaisen rasismien uhreina.

– **Salman Rushdielle** langetettu fatwa, keskustelu siirtolaisnuorten rikollisuudesta, syyskuun 11. New Yorkissa ja Madridin ja Lontoon pommit ovat kuitenkin muuttaneet asenteita. Uskonvapauteen kuuluu oikeus uskontokritiikkiin, korostaa agnostikoksi itseään luonnehtiva Necef.

Necefin antamista artikkeleista poimin esimerkin nuoren muslimin murhaaman ohjaaja **Theo van Goghin** kotimaasta Hollannista. – Erään asiallisen aikakauskirjan kanteen painettiin kuva Koraanista, koska islam oli aiheena.

Pian ryhmä marokkolaissyntyisiä muslimeja vaati numeroa pois myynnistä, koska on kiellettyä julkaista kuvia Koraanista. Näinhän se sensuuri etenee: ensin kielletään profeetan kuvaaminen, sitten koottujen pyhien tarinoiden kuvaaminen, sitten keskustelu islamista...

Valittujen Palojen viime vuoden eurooppalaiseksi valitsema somalinainen, hollantilainen parlamen-

Mehmet Necef

taarikko **Ayan Hirsi Ali**, on saanut murhauhkauksia kärjistäessään, etteivät islam ja demokratia sovi yhteen.

”Sikaministerin” t-paita sytykkeenä

Libyassa ei näkynyt Muhammedin eikä Allahin kuvia. Niiden sijaan diktaattori **Gaddafi** tervehti kaikki Tripolisissa: seinillä, kaduilla ja toreilla. Lehtikioskeista ei saanut *Le Monde Diplomatique*’ta eikä *Corriere della Seraa*. Niiden sijaan Italian televisiota katseltiin yleisesti lautasantennien avulla.

Kun **Berlusconi**n hallituksen ministeri **Roberto Calderoni** avasi helmikuussa suorassa tv-lähetyksessä parhaaseen katselu aikaan paitansa nappeja näyttääkseen rintakarvansa peittäneen t-paitansa Muhammed-pilapiirrosta, niin sen näkivät myös lukemattomat libyalaiset. Yhtenä seurauksena Gaddafin turvallisuusjoukot ampuivat hengiltä yksitoista sadoista mielenosoittajista, jotka aikoivat sytyttää tuleen Bengasissa saapasmaan konsulaatin.

Lähes perään pilapiirroksista tuotuneiden nigerialaisten mielenosoituksissa Nigeriassa sai surmansa ainakin kuusitoista ihmistä, joukossa myös kristittyjä, kuten Italian uutistoimisto Ansa korosti. Näin pilapiirroksista nostatetun kuohunnan seurauksena kuolleiden määrä on ikävä kyllä kasvanut useisiin kymmeneen, jota **Perti Hemánus** taanmoisessa puheenvuorossaan jo pelkäsi.

Maahanmuuttajia karsastavaa Pohjoista Liittoa edustanut, erotettu ministeri Calderoni kertoi halunneensa puolustaa päähänpistollaan kristillisiä juuriaan fanatismia vastaan. Al-Qaidan ja al-Zarqawin ryhmien viestejä usein välittänyt islamilainen verkkolehti julkaisi pukupaitansa nappeja auki näpläävän ministerin kuvan otsikolla ”Italialainen sika-ministeri”.

Esa Aallas

(Artikkeli on aiemmin julkaistu Tampereen yliopiston Aikalainen-lehdessä 4/2006)

Mitä Einstein todella sanoi

Äskettäin lähetetyssä TV2:n suuressa jumala-illassa taas kerran uskonnon ylivaltaa tieteestä perusteltiin **Einsteinin** kuululla väitteellä ”Tiede ilman uskontoa on rampa, uskonto ilman tiedettä sokea”. Todellisuudessa Einstein oli ateisti, eikä hän suinkaan tarkoittanut lausumallaan sitä, etteikö hän tai tiede löytäisi vastauksia ilman jumalallisia selityksiä.

Vastauksessaan vuonna 1954 erääseen hänelle lähetettyyn kirjeeseen, Einstein selitti uskonnonkäsitystään:

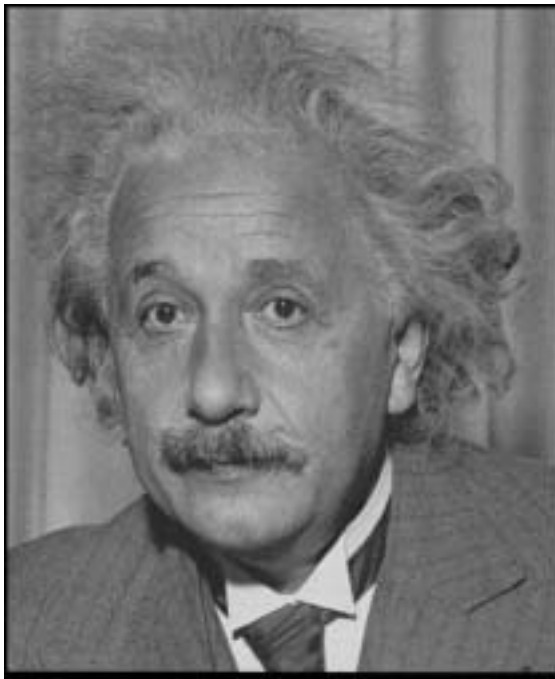
– Se mitä olette lukeneet uskonnollisesta vakaumuksistani on luonnollisesti valhe, valhe, jota on systemaattisesti toistettu. En usko henkilöityneeseen Jumalaan enkä ole koskaan sitä peitellyt vaan olen aina ilmaissut sen selvästi. Jos jokin minussa voi kutsua uskonnollisuudeksi, se on rajaton ihailu, jota tunnen tieteen paljastamaa maailman rakennetta kohtaan.

Kari Enqvistin mukaan Einsteinin käsitys uskonnollisuudesta oli hartautta, jota moni tiedemies tuntee luonnon edessä. Se voi jopa olla transsinkaltaista haltioitumista luonnonlakien kauneudesta, jota amerikkalainen solubiologi **Ursula Goodenough** on kutsunut uskonnolliseksi naturalismiksi.

– Tässä mielessä Einstein oli epäilemättä syvän uskonnollinen huolimatta siitä, ettei uskonut Jumalaan, Enqvist kirjoittaa kirjassaan *Kosmoksen hahmo* (WSOY 2003).

Einstein oli vakuuttunut, että ”tiedettä voivat luoda vain ne, jotka ovat täysin omistautuneet totuuden ja ymmärryksen tavoittelulle”.

– Tähän kuuluu myös usko mahdollisuuteen, että olemassaolevat säännöt ovat rationaalisia, eli jär-

jen ymmärrettävissä. En voi kuvitella aitoa tiedemiestä ilman tätä syvää uskoa. Tilanteen voi ilmaista vertauskuvalla: tiede ilman uskontoa on rampa, uskonto ilman tiedettä on sokea, Einstein kirjoitti.

Einstein painotti samaa asiaa chigacolaiselle rabбилle, joka oli kysellyt häneltä suhteellisuusteorian uskonnollisia seuraamuksia.

– Uskonnollinen tunne, joka syntyy syvällisten suhteiden loogisen käsitettävyyden oivaltamisesta, on hieman erilainen verrattuna tunteeseen, jota tavallisesti kutsutaan uskonnolliseksi. Se on pikemminkin syvää kunni-

oitusta säännönmukaisuutta kohtaan, joka materiaalisessa universumissa näyttäytyy. Se ei johda meitä muovaamaan jumalolentoa omaksi kuvaksemme – oliota, joka esittää meille vaatimuksia ja joka on kiinnostunut meistä yksilöinä. Tässä ei ole tahtoa eikä päämäärää eikä pakkoa vaan ainoastaan olemassaolo.

Enqvist sanoo olevansa vakuuttunut, että kun Einstein puhui Jumalasta ”syvällisenä mutta ei pahantahtoisena” hän ei tarkoittanut ilmaista uskoa Jumalaan tai panteistiseen maailmanhenkeen eikä edes luonnon jumaluuteen.

– Kyseessä on varmaankin ollut vain puhetapa, joka ei ole vierasta nykyfysiikoillekaan. Esimerkiksi ”Jumala ei tee häiriöteoriaa” on ollut suosittu ilmaus CERNin teoreetikkojen piirissä, mutta sillä ei ole mitään tekemistä uskonnon kanssa. Sillä haluttiin vain sanoa, että tietyissä likimääräisiin sarjakehitelmiin perustuvissa hiukkasfysiikan laskeissa ilmenneet vaikeudet saattoivat olla vain matemaattisen kehittelyn, ei luonnon ominaisuuksia, Enqvist kirjoittaa.

Marketta Ollikainen

Inhimillistä

Jumalia ei ole. Tämä on ateismin dogmi, ainoa ajatus, jota tulee kannattaa ollakseen ateisti. Me vapaa-ajattelijat laajennamme väitettä hieman: korkeampia voimia ei ole. Väitämme, että mitkään ufo-miehet tai -naiset eivät anna ihmiskunnalle ohjeita, eikä esimerkiksi *Urantia*-kirja ole viisaampien sivilisaatioiden lahja meille.

Kaikki on siksi inhimillistä, sehän on looginen seuraus korkeampien voimien olemattomuudesta. Demokratia, tiede, kapitalismi, musiikki, sananvapaus, etiikka, Tappara ja Ilves – kaikki tämä on ihmisten maailmaan kuuluvaa, ihmisten luomaa tai määrittelemää.

Eräs demokratian yksityiskohta on perustuslain pykälä uskonnonvapaudesta. On hyvä, että se on olemassa, ja hyvä että sitä yleensä noudatetaan. Mutta ei perustuslakivaliokunnalle ole jumalia kertomassa, mikä on uskonto, mikä sen harjoittamisen rajaus ja millainen lakiesitys siis rikkoo perustuslakia. Valiokunnan jäsenet ovat ihmisiä.

Tiede on inhimillistä. Maailma on mikä on, mutta maailman tutkiminen, tiede, on ihmisten toimintaa. Myös tieteen sisällä esiintyy huijausta. Tutkimusalojen valintaan vaikuttavat sangen inhimilliset asiat, ehkä huippufysiikka olisi huippubiologi, jos kotikaupungin yliopistossa olisi biologiaa ollut luettavana.

Hyvä ja paha, etiikka, on sekin inhimillistä. Emme voi koskaan tietää onko jokin eettinen neuvo paras mahdollinen, sillä mistään pyhästä kirjasta emme voi lukea ylempien olentojen neuvoja. Etiikkamme on arvioita kokemuksistamme, ajattelua hyvästä ja pahasta.

Jokainen ihminen on – ihminen. Diktatuuri ja sokea usko yhteen ihmiseen ovat vältettäviä.

Diktatuuri olisi tehokas hallintomuoto, mutta diktaattoriksi valittu olisi väistämättä – jälleen kerran – ihminen. Ei ole jumalia neuvomassa diktaattoria, ei ufoja valitsemassa suurta johtajaa, joka olisi varmasti aina kateuden ja vihan ja kaiken inhimillisen yläpuolella.

Liittommekin on ihmisten luomus. Vapaa-ajattelijain liiton kulttuuriohjelma on mainio opus, mutta inhimillinen sekin. Siinä voi olla virheitä, se voi olla väärässä tai ainakin parannusta kaipaava.

Vapaa Ajattelija 2/2006

Lopuksi minä itse olen ihminen. Hyvä useimpien, mutta en aina. Päätelen yleensä oikein, mutta teen virheitä. Yritän ajatella vapaasti ja ilman ennakkoluuloja, mutta en voi luvata siinä aina onnistuvani.

Ateismi vaatii meitä kriittisyyteen. Välttämään tietoisuutta, sillä tiedekin on inhimillistä. Kriittisyyteen elämänohjeiden antajia kohtaan, sillä kaikki etiikka on inhimillistä. Kriittisyyteen lakeja ja johtajia kohtaan, sillä lainsäätäjät ovat ihmisiä. Itsekriittisyyteen, sillä mekin olemme ihmisiä.

Kaikki muutkin ovat ihmisiä. Ehkäpä ateismi vaatii meitä myös inhimillisyyteen.

Jori Mäntyselä

Tieteellinen maailmankuva on yksi uskonnottomuuden peruspilareita. Monet ovat myös hylänneet uskonnon perehdyttyään tieteen tuloksiin ja tutkimusmetodeihin. Tällä palstalla eri alojen tutkijat kertovat omasta tieteenalastaan ja sen tutkimusmetodeista. Tiedesarjan aloittaa filosofian tohtori Timo Poranen, joka tutkii tietojenkäsittelyä Tampereen yliopistossa.

Algoritmi ja kauppamatkustajan ongelma

Algoritmi on toimintaohjeiden joukko jonkin tehtävän ratkaisemiseksi. Yleensä toimintaohjeiden järjestyksellä on merkitystä. Esimerkkinä voidaan tarkastella aamutoimia ennen töihin lähtöä: käy suihkussa, pue vaatteet päälle, syö aamupala, pese hampaat, lähde töihin. On suuri merkitys käydäänkö suihkussa ennen vai jälkeen pukemisen!

Tietojenkäsittelijät ajattelevat algoritmeja yleensä tietokoneohjelmina, kun taas matemaatikot voivat pitää niitä rekursiivisina funktioina.

Tietokone ei osaa tehdä mitään laadullisesti paremmin kuin ihminen varustettuna kynällä ja paperilla, mutta monissa laskutehtävissä tietokone kuitenkin voittaa ihmisen laskennan tehokkuudessa.

Erilaisia laskennallisia ongelmia, joita tietojenkäsittelytiede tutkii, on runsaasti. Yksi tunnetuimmista tehtävistä on kauppamatkustajan ongelma [1]. Syötteenä siinä on annettu kartta, joka kuvaa kaupunkien sijainnit ja niiden väliset etäisyydet. Kauppamatkustajan pitää käydä kaikissa kaupungeissa (vaikkapa esittelemässä jotain tuotetta), palata takaisin lähtökaupunkiin ja pyrkiä samalla minimoimaan matkakustannuksia. Tavoitteena on siis löytää ajoreitti, jota ajamalla kokonaiskilometrimäärä olisi mahdollisimman pieni.

Vaikka ongelman kuvaus on yksinkertainen, ei sille tunneta yleisessä tilanteessa toimivaa tehokasta algoritmia, joka antaisi aina parhaan ratkaisun. Ainoa varma tapa löytää lyhin reitti on laskea kaikkien mahdollisten reittien pituudet ja valita niistä lyhin.

Erilaisia reittejä on eksponentiaalinen määrä suhteessa kaupunkien lukumäärään. Jos kauppamatkustajan pitää käydä N :ssä kaupungissa, on erilaisia reittejä $N! = N \cdot (N-1) \cdot (N-2) \cdot \dots \cdot 2 \cdot 1$ kappaletta. Usein sillä, kumpaan suuntaan reittiä kuljetaan tai mikä on lähtökaupunki, ei ole merkitystä reitin kokonaispituudelle.

Kauppamatkustajan ongelman nykypäivän sovelluksia ovat esimerkiksi autojen paikannusjärjestelmiin yhdistetyt reitinlaskentaohjelmat. Nämä laskevat yleensä lyhimmän reitin kahden kaupungin

välille, eivätkä edes yritä ratkaista itse pääongelmaa. Lyhyen reitin löytäminen kahden paikan välille onkin itse asiassa huomattavasti helpommin ratkeava ongelma.

Ihminen selvittää helpohkosti alle kymmenen paikan kiertävän reitin. Näinhän tapahtuu perheen kesälomamatkalla, jolloin valitaan lyhin reitti kesämökin, Tampereen Särkänniemen, Helsingin Linnanmäen ja Naantalın Muumilaakson välillä. Suunnistuskilpailuissa kilpailija joutuu valitsemaan parhaimman kaikki rastit kiertävän reitin. Todellisuudessa oikeaan reittivalintaan vaikuttavat maasto-olosuhteet, huoltoasemat, auton kunto, lasten ja aikuisten ruoka-ajat ja niin edelleen.

Ihmisen kyky ratkaista kauppamatkustajan ongelmaa perustuu siihen, että ihminen näkee hyvin kokonaisuuden, ja tunnistaa myös selvästi virheeliset reitit. Jos vierailtaviin kaupunkeihin kuuluu Turku, Helsinki, Oulu ja Rovaniemi, on selvää, että reitti Turku, Oulu, Helsinki, Rovaniemi, Turku ei voi olla paras ratkaisu.

Algoritmisesti reitin etsintä voitiin siis toteuttaa luettelemalla kaikki mahdolliset reittivaihtoehdot ja valita niistä parhain. Menetelmän käytännöllisyyden raja tulee vastaa noin kymmenen kaupungin kohdalla. Jos oletetaan, että yhden reitin muodostamiseen ja sen pituuden laskemiseen menee tietokoneelta aikaa 0.0001 sekuntia, niin kaikkien reittien tutkimiseen kuluu aikaa noin 362 sekuntia. Jos kaupunkeja on neljätoista, niin aikaa laskemiseen menee jo yli 100 vuorokautta!

Suurin osa tutkittavista reiteistä on yleensä "selvästi huonoja". Tähän perustuen pystytään myös tietokoneelle ohjeistamaan, että osa reittiehdokkaista voidaan jättää tutkimatta kokonaan. Reittivaihtoehtojen karsinta perustuukin usein ongelmatapauksen geometrisiin ominaisuuksiin (esim. kolmioepäyhtälön käyttö). Näin pystytään nopeuttamaan laskentaa huomattavasti.

Tuoreena esimerkkinä on vuonna 2004 laskettu kauppamatkustajan reitti kaikkien Ruotsin kylien ja kaupunkien läpi [2]. Paikkoja reitillä oli yhteensä 24 978 ja kokonaismatkaa lyhimmälle reitille tuli

noin 72 500 kilometriä. Tätä matkaa ei kannata kesälomaviikonloppuna yrittää tehdä!

Toinen tunnettu ongelma liittyy karttojen väritetävytyteen [3,4]. Tarkastellaan tavallista maapallon karttaa. Kuinka monta väriä tarvitaan, jotta mitkään kaksi maata, joilla on yhteistä rajaviivaa (rajaa on siis enemmän kuin yksi piste), ei tulisi väritettyä samalla värillä? Ongelma esitettiin tässä muodossa jo vuonna 1853. Vasta vuonna 1977 todistettiin, että neljä väriä riittää aina.

Todistus oli monille matemaatikoille ongelmallinen hyväksyä, sillä se sisälsi lukuisia välivaiheita, jotka laskettiin tietokoneen avustuksella. Yksinkertaisempia todistustapoja tunnetaan ongelmalle nykyään jo useita.

Tietojenkäsittelyopin menetelmät tarjoavat myös monille muille aloille, kuten biologiaan, tehokkaita työkaluja. Evoluutioteoriaan sopivia havaintoja esitetään tieteellisissä julkaisuissa päivittäin. Tietojenkäsittelyoppi tuottaa sovellustieteenä runsaasti uusia tuloksia ja antaa ennusteita, jotka sopivat teoriaan ja muihin luonnosta saataviin havaintoihin.

Laskennallisilla menetelmillä voidaan tutkia eri eläinlajien geenisekvenssien välisiä etäisyyksiä, eli laskea niiden muutosten lukumäärä, jotka tarvitaan sekvenssin muuttamiseksi toiseksi. Tällä menetelmällä voidaan antaa kohtuullisen tarkka ennuste siitä, kuinka kauan sitten tapahtui kyseisten lajien sukuhaarojen eroaminen yhteisestä esivanhemmasta. Tuloksia voidaan sitten verrata olemassaolevaan tietämykseen geologiasta ja paleontologiasta ja näin tarkentaa kokonaiskuvaa eläinlajien kehittymisestä maapallolla.

Tulevaisuudessa, kun geenisekvenssien lukeminen ja vertailu mahdollisesti automatisoituu, on luovassa lukuisia edistysaskelia niin biologiassa kuin

lääketieteessä.

Evoluutioteoriaa soveltavat myös geneettiset algoritmit [5], joita voidaan käyttää optimointimenetelmänä laskennallisesti vaikeille ongelmille. Muita luonnon ilmiöitä jäljitteleviä optimointimenetelmiä on kehitetty perustuen esimerkiksi kalaparvien käyttäytymiseen [6] ja muurahaisten ruoan etsintään [7].

Tietojenkäsittelytieteen opetus ja tutkimus eriytyi matematiikasta 1960-luvulla, ja nykyään yliopistoissa voi erikoistua esimerkiksi algoritmiikkaan, ohjelmistotuotantoon, tietojärjestelmätieteeseen, sulautettuihin järjestelmiin, sovellettuun tietojenkäsittelytieteeseen, tiedonhallintaan, käyttöliittymiin ja käytettävytyteen.

Tietokoneohjelmia käytetään arkielämään liittyen monissa paikoissa: linja-auton matkakortin lukulaitteessa, lasten elektronisissa leluissa, digiboxin kuvalähetyksien purkamisessa, kirjastossa kirjojen lainauksessa, kauppojen kassoilla, ”äly”-puhelimissa, ja niin edelleen.

Tekniikan liiallinen käyttö eri laitteissa aiheuttaa joskus harmaita hiuksia: miksi auton ajotietokone estää auton käynnistämisen, miksi pankkiautomaatti nappaa kortin vaikka tunnusluku oli varmasti oikea, miksi pankkivirkailija kehottaa menemään kotiin ja käyttämään www-pankkia, miksi sähköpostilaatikko on viikonlopon jälkeen täynnä mainoksia,... Kyllä sitä tietotekniikan ammattilainenkin kaipaa luonnonrauhaa ja tietokoneettomia päiviä!

Timo Poranen

Viitteet:

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Traveling_salesman

[2] <http://www.tsp.gatech.edu/sweden>

[3] <http://www.math.gatech.edu/~thomas/FC/fourcolor.html>

[4] <http://mathworld.wolfram.com/Four-ColorTheorem.html>

[5] http://en.wikipedia.org/wiki/Genetic_algorithms

[6] http://en.wikipedia.org/wiki/Particle_swarm_optimization

[7] http://en.wikipedia.org/wiki/Ant_colony_optimization

Timo Poranen on 31-vuotias filosofian tohtori ja työskentelee tällä hetkellä Tampereen yliopiston tietojenkäsittelytieteiden laitoksella lehtorina. Hänen tutkimusalanaan on algoritmiikka, erityisesti graafien piirtämiseen liittyvät menetelmät ja pelialgoritmit. Lisäksi hän tutkii erilaisia optimointimenetelmiä ja niiden soveltamista käytäntöön.

*Porasen väitöskirja *Approximation Algorithms for Some Topological Invariants of Graphs* (Likimääräisalgoritmeja graafien eräiden topologisten ominaisuuksien arviointiin) tarkastettiin Tampereen yliopistossa 22. lokakuuta 2004.*

Ekonomian evankeliumi

Kirjallisuuslehti *Parnassossa* joskus **Jarkko Lai-
kneen** aikaan taloustieteilijä **Riku Kinnunen** ihmetteli, miksi Jeesus ajoi rahanvaihtajat temppeleistä. Minä puolestani jäin ihmettelemään Riku Kinnusen ihmettelyä.

Itse olin aikoinani koulun uskontotunneilla vain ajoittain hereillä, enkä hereilläkään yleensä ymmärtänyt puoliakaan siitä, mistä puhuttiin, mutta Jeesuksen suutahtamisen muistan ja olen aina sen ymmärtänytkin.

Jeesushan oli vähän boheemi, kun rahan käytöstä oli kyse, toisin sanoen köyhä. On ehkä liian uskallettua väittää hänen ylvästelleen köyhyydellään, mihin syntiin kerjäläismunkit ja monet muut myöhemmin syyllistyivät, mutta hänen mielestään aarteiden kerääminen Taivaaseen oli todistettavasti arvokkaampaa kuin rahan tai muun omaisuuden kerääminen maan päälle.

Ja tietysti Jeesus oli joutunut kärsimään köyhyytensä tähden parempiosaisen pilkkaa, rahvaan halveksuntaa ja viranomaisten ylenkatsetta, **Hamletin** sanoin ”virastokankeutta, röyhkän korskaa, potkuja, joita ansiokkaat epatoilta saavat”. Mutta hän oli juuri kokenut – Jerusalemiin tullessaan – uransa suurimman kunnian hetken. Hänen maineensa, ennen kaikkea ihmetekojen maine, oli kulkenut hänen edellään.

Siihen aikaan niin kuin nykyisinkin ihmiset etsivät idoleita. Tarvitsee vain pitää mielessä, ettei Jeesuksen vastaanotto pyhässä kaupungissa varmaankaan jäänyt jälkeen nykyisten madonnien ja conanobrienien juhlinnasta, kun ymmärtää, että hän oli Superstar astuessaan temppeliin, alansa ja ammattinsa omimpaan paikkaan, siihen ainoaan jossa hän oli, niin kuin kansan käytös vasta oli osoittanut, arvossa ja maineessa yksi kaikkein ylimpiä.

Ja mitä hän näkeekään siellä? Eikö sinnekin ole pesiytynyt se mammonan palvojien lauma kilisevine kukkaroineen, joka katsoi aina huvittuneen ivallisesti häntä, tallissa syntyynyttä tyhjätaskua.

Pöydillä oli luultavasti esillä vain vaatimattomia kassoja kolikoita, mutta ne olivat esillä ja kaikkien nähtävissä.

Vanhalla ajalla, yleisen kurjuuden keskellä, oli myös tosi rikkaita, jotka tekivät mitä tahtoivat, manipuloivat yleistä mielipidettä ja pitivät lakeja pilkkanaan.

Jeesuksessa oli varmasti sen verran vasemmistolaista, että hän olisi halunnut erikoisesti näitä öykkäreitä rökittää. Mutta nämä suurrikkaat olivat suojattuja, eivätkä vain sattuneet olemaan temppeleissä äveriäisyyttään esittelemässä, kun Jeesus astui sinne kukitettuna, seppelepäisenä, rotevien pesemättömiltä maalaisilta näyttävien seuralaisten kanssa.

Juutalaiset olivat tottuneet uskonnollisiin fanaattikoihin, joilta saattoi odottaa miten ekstroverttia käytöstä tahansa, ja tulijoiden silmissä oli tuttu kiilto. Nälkäiset erämaan pojat olivat rahanvaihtajia ennenkin pelotelleet, ja pöydät oli helppo kaataa, joten Jeesuksen ei luultavasti tarvinnut kauan mekastaa, kun ammattikunta oli siirtynyt ainakin kulman taakse kassoineen, valmiina palaamaan paikalleen kun räyhääjät olivat hävinneet näkyvistä.

Nyt on muistettava, että itämainen Jumalan tauotta ylistäminen, joka osittain vasta kristinuskon mukana levisi länteen, ei vielä Jeesuksen aikaan ollut tehnyt juutalaistenkaan temppeleistä sitä yksinomaisen pyhän palvonnan paikkaa, joksi se myöhemmin kehittyi. Niin kuin Riku Kinnunen osoittaa, temppeleissä voitiin myös Rooman provinssi-kaupungeissa harjoittaa monenlaista hyödyllistä sosiaalista toimintaa. (Rooman kirkoissa harjoitettiin jopa prostituutiota.) Tämä antaa Jeesuksen kiukun purkaukselle psykologista merkittävyyttä, joka nykyajan on helppo unohtaa.

Kirjailijat ovat evankeliumien perusteella yrittäneet jäljittää Jeesuksen luonnetta, ja yleensä ollaan yhtä mieltä siitä, että hän oli koleerinen, äkkipikainen, mikä luonteenominaisuus oli erittäin arvostettu, koska se kuului myös Jumalalle.

Jossain evankeliumissa kerrotaan niinkin, että Jeesus syötyään viikunan, jonka maku ei ollut hänen mieleensä, kirosi puun, josta oli sen otanut. (Tämä on se Raamatun kohta joka

Jeesus karkotti rahanlainaajat temppeleistä. Öljyväri-työ 1710-luvulta.

taa, hukata, heittää järveen, ikkunasta ulos, tai antaa köyhille jonain heikkona hetkenä. Rahaa ovat muutkin kuin kaunosielut kaikkina aikoina halveksineet.

Rahan ja valuutan vaihtajat ovat nykyisin ja olivat luultavasti myös menneinä aikoina rehellisiä hyödyllisen ammatin harjoittajia. Tässä yhteydessä taloustieteen professori Riku Kinnusen mainitsema sana keinottelu, spekulatio, tuntuu maallikostakin huonosti sopivalta.

Tavallisessa kielenkäytössä keinottelija, spekulantti, ei ole haukkumana, vaan täsmällinen ammattinimitys, yhtä korrekki kuin esimerkiksi peluri tai petkuttaja. Keinottelu työnä ja toi-

sai kirjailija **Somerset Maughamin** epäilemään Jeesuksen jumalallista alkuperää.)

Jokin saa minut epäilemään, että osa Jeesuksen suuttumusta temppeleissä oli myös näyteltä. Riku Kinnusen todistuksen mukaan rahanvaihtajia ei antiikissa pidetty arvossa, ettei vaan koko ammatti ollut halveksittukin. Jeesus, tavallisesti niin populistisi, oli siis tässä poliittisesti korrekki. Varmaa on, että hänen käytöksensä temppeleissä miellytti suurta töllistelijöiden joukkoa, sekä kansaa että kirjanooppineita. Minun on vaikea nähdä tapahtumassa mitään ihmeteltävää. Ihmettelyä se voi herättää vain, jos pitää Jeesusta a priori aina järkevänä, aikansa ennakkoluulojen yläpuolella olevana.

Nykyajasta katsoen Jeesuksen isottelu temppeleissä oli tyhmää. Ainakin taloustieteen näkökulmasta. On luonnollista, että rahan ammatillaiset puistavat sille päätään. Kaikkien kapitalistien iltalukemista on sen sijaan Jeesuksen vertaus leivisköistä, rahasta, joka pannaan poikimaan, ovelista pojista jotka kartuttavat isältä saamaansa perintöä omaksi hyödykseen ja ympäristönsä siunaukseksi. Pojat olivat epäilemättä entisajan pörssihaiteja.

Melkein käy sääliksi sitä yhtä, joka kätkee perintönsä maahan, kiven alle, jossa raha ei kasva, jos kohta ei kulukaan. Kansantaloudellisesti olisi ollut suositeltavampaa, että tämä luuseri olisi tuhannut tai pelannut pois perintönsä, pannut kaikki menemään humussa ja sumussa.

Riku Kinnunen olettaa luultavasti aivan oikein, että rahataloutta on "arvosteltu", koska se on tuntunut aineettomalta. Myös rahaa sinänsä, jo ennen kuin se tehtiin paperista, on pidetty, jos ei aineettomana niin ainakin vähemmän vakaana kuin muuta omaisuutta. Ja syystä. Se voidaan varas-

meentulon lähteenä on ehkä hyödyllinen markkinatalouden pitkässä ketjussa, mutta ei verrannollinen kaikkiin valkokaulusammatteihin, niin kuin Kinnunen väittää. Jos otetaan rinnalle toinen vanha ja vähän arvostettu henkisen työn tekijän, sanotaan vaikka parittajan, ammatti, ero tulee selvästi esiin. Parittaja todella tuottaa jotain "konkreetista", eikä se tule tyhjästä.

Ajatusyhtymiensä ohjaamana Riku Kinnunen tulee rahanvaihtajista filosofiaan ja tekee ajatuskokeen yhteiskunnasta, joka on puhdas meritokratia ja kuvittelee tietysti talousmiehenä ihmisten meriittien näkymistä heidän tuloissaan, "killinkeinä kukkarossa". Hän unohtaa, omituista kyllä, että tämä on jo koettu. Sitä ei tarvitse kuvitella.

Tällä meillä, kristillisissä länsimaissa, elettiin vuosisatoja erittäin selvässä meritokratiassa, jonka takuumiehenä oli juuri Jeesus, entinen radikaali ja temppeleissä riehuja. Uskottiin, että varallisuus, niin kuin köyhyyskin, kuuluu Jumalan säättämään järjestykseen ja on oikeudenmukaisesti ja tarkasti jokaiselle jaettu ansioiden mukaan. Tämä järjestyks alkoi järkkyä oikeastaan vasta nelisenkymmentä vuotta sitten, 1960-luvulla, jumalanpilkkaoikeudenkäyntien, "viimeisten noitarovioiden" aikaan, kun yhteiskunta alkoi sekularisoitua.

Tänään on palattu taas takaisin vanhoihin vakaiisiin arvoihin, tällä kertaa vain ilman uskoa yliluonnolliseen. Ruumiillisen voiman jälkeen on varallisuus vanhin kunnioituksen kohde ihmisyhteisöissä, ja erilaisten haihattelujen jälkeen ihmiskunta on, voisi sanoa, palaamassa jäljilleen. Raha on ottamassa revanssia niistä ajoista, jolloin sanottiin ettei se merkitse kaikkea.

Pentti Niskanen

Nuoruudesta

Lasten kasvatusta on perinteisesti arkisesti uhkailua, lahjontaa, kiristämistä, määräilyä ja kielloilla rajojen asettamista. Harvemmin tukemista, kehumista, yllyttämistä tai muuten auttamista kasvamaan.

Lapset kasvoivat vanhaan hyvään aikaan maatalaistoissa ja kylissä, sitten piholla ja kaduilla ja nyt monet viedään päiväkotiin. Entinen nimi oli muuten lastentarha, hyvä että koulua ei ehditty nimetä koulukodiksi, kun sille oli jo toinen merkitys varattu. Päiväkotien perustehtävähän oli tasa-arvon lisääminen, että teollisuus sai halpaa naistyövoimaa päiväsaajaksi. Varakkaimmillahan oli piijat ja lastenhoitajat.

Kasvatuksen sisällöistä ei entisaikaan paljon puhuttu. Piti olla vain kunnan kristitty: nöyrä, rehellinen ja asemaansa tyytyvä. Jumalankieltäjät sitten olivat öykkäreitä, syntisiä rosvoja ja tyytymättömiä kiivailijoita. Sellaista myyttiä voi uskoa kuka haluaa, mutta niin on kerrottu olleen. Vielä 1970-luvulla liittomme teettämän tutkimuksen mukaan kielteisistä asennetta edelleen oli uskonottomia kohtaan, joten kyllä kirkon oppi on pinttynyt suomalaisessa kulttuurissa.

Miten pysyy uskovaisena?

Otsikon kysymys on meikäläistä kiinnostanut iät ajat. Kuten myös, että mistä se uskovaisuus oikein lapsiin ja ihmisiin tulee. Ei kai se geneeissä ole? Tämä ongelma nousee tietenkin siksi, että nyt oletan olevani oikeassa siinä, että jumalia ei ole. Mielestäni ne kuuluvat ihmiskunnan lapsuuteen. Sinne, missä luonto oli ylivoimainen ihmiseen nähden ja jokapäiväinen leipä oli saatava kakaroillekin maasta, metsistä ja vesistä.

Luonnonuskonnoiksi tuolloisia uskomuksia ja elintapoja uhrauksineen ja lepytyksineen kutsuttaneen. Jumalilla oli kovin ihmisellisiä piirteitä. Pakanauskonnot-nimitys lienee organisoituneiden uskontojen pilkanimiä luonnollisille käyttäytymistavoille, joita heimot olivat saaneet rauhassa kehitellä sivistysten ulkopuolella.

Mutta mistä se suomalainen lapsi oikein uskonnollisuutensa imaisee? Äidin mukainen kirkon jäsenyys tuskin vielä tekee lapsesta ja nuoresta uskovaisen. Kyllä se ympäristöstä tulee, kasvatuksesta, kokemuksesta ja tavoista. Joku auktoriteetti ihmisen taimen vain aivopesee vaikka sitten kristillisyyteen.

Muistan kun Suomenmaassa istui päivähoiton kasvatustavoitekomitea. Lobbailin tavallani tuolloin vapaa-ajatuksellisia näkemyksiä uskontokasvatusosuuteen. Jo oli sitten tiukka paikka. Komitea oli poliittisin ja vähän tieteellisinkin perustein koottu asian tuntijaorganisaatio.

Oli muuten sitten tarkkaan lobattu myös kirkon ta-

holta. Vaikka millä perusteilla uskonnolliset arvot tuli saattaa päiväkoteihin.

Uskonottoman vakaumuksen kunnioittaminen ei muulla tavoin onnistunut kuin lapsen eristämiskielon kautta. Uskonottomien kersoja ei saa eristää siksi, että vanhemmat kieltävät uskonnollisiin tilaisuuksiin lastansa raahaamasta. Vähän sama juttu oli siten uskontojen siveysoppi ja historia -oppiaineen muuttamisessa elämäntutkimustiedoksi. Kovin oli kirkollismielisten sorkat seassa, vaikkei aineen sisältöihin heillä pitänyt olla mitään sanottavaa.

Minusta tuntuu, että se kuka ensin ehtii lapsen sie-luun käsiksi uskomuksineen, on loppupeleissä aina niskan päällä. Tästä on raaempiakin historiallisia näyttöjä.

Eli kirkolle on tärkeää saada vanhemmat jatkamaan kirkkoon kuulumisen perinnettä, onhan kyse rahoituksestakin. Talous on joskus taivaan voimia kovempi mahti nykyään. Kastetilaisuus, vaikka pikkusiskon, jää lapsen mieleen. Ukin tai mummin kirkkohautajaiset aiheuttavat kiusallisia kysymyksiä vanhemmille. Helppo vastaus on, että taivaasta pilven päältä he sinua katselevat.

Pyhäkouluihin voi lapsi joutua, tai ainakin kirkon iltapäivä- tai harrastekerhoihin. Päiväkodeissa ja kouluissa noudatetaan kirkkovuoden riittejä, tehdään enkeleitä ja näytellään seimitaruja. Toivottavasti ei ekstreemihuimassa sentään aleta pääsiäisen aikoina ristiinnaulitsemaan opeja tai lapsia edes malliksi. Ehkä helatorstain kunniaksi voisi kuumailmapalloreisun tehdä, jos haluaa taivaaseen nousua simuloida konkreettisemmin? Uskonnonopetus koulussa on jo sitten tunnustuksellista, että kyllä siitä tulee oppia jo päähän jäädä.

Eihän nykysivistyneessä valtiossa voida tuhlat aikkaa jonninjoutaviin taruihin pienten lasten ja vanhempienkin aikaa. Ja että opettaja vielä pokkana opettaa ulkoa käskyjä. Eihän tällaista voida turhaan tehdä, täytyy sillä joku tarkoitus olla. Ei lapsia saa huijata, eikä aikuinen saa valehdella lapselle. Tässä asiassa kuulemma teologiset tiedekunnat auttavat, jos jollekin tulee omantunnon vaivoja.

Lapselle ja nuorellekin on komioita kirkkohäitä hautajaisten vastikkeiksi jostain päin sukua tiedossa. Rippikoulut – tai ainakin rippilahjat – ovat merkittävä siirtymäriitti, jossa on mukavaa toisten samanikäisten kanssa. Joskus leirit saattavat olla ensimmäisiä pittempiaikaisia poistumisia kotoa monen elämässä.

Tämähän on syvä kokemus sinällään ilman uskonnollisia sisältöjään. Tähän muuten perustui liittomme ensimmäinen ”varjorippikoulu” Forssassa vuonna 1986. Protuleiriperinteet tulivat sitten myöhemmin

ja kehittyneemmässä muodossa ovat laajenneet vaihtoehtoisena mallina hyväksytyksi. Elämäkatsomustiedon opiskelijoilla on siis oiva mahdollisuus tavata toisiaan aidon hyvän elämän etsimisen hengessä ilman pakkouskonnollisuutta.

Uskontoon sidotuilla on oma putkensa, jossa valtauskonnon eri elementit vain hissukseen vahvistavat uskonnollista ratkaisumallia. Ja tavisvanhemmilikin on helpompaa, että lapset kuuluvat päälaumaan – ettei tule turhia hankaluuksia, on mukavampi olla niin kuin muutkin. Ihmisellä on luontaisia taipumuksia kuulua enemmistöihin.

Miten pääsee eroon uskonnosta?

Otsikon kysymys on hankala. Jopa mielenkiinnoton. Jos olet vaikka oppinut rukoilemaan, niin miksi päästä siitä eroon? Uskonnollahan on tapa tulla pilkahtaa esiin kun on kriisejä, vaikeita paikkoja. Rukoilu on mallikas ketään häiritsemätön tapa fundeerata pääsäään kiertäviä asioita.

Voihan ihminen haaveilla lottovoitostakin, eikä se vielä mitään maksa. Rukoilla voi ilman pappivälikäsiäkin niin sanotulla suoralla yhteydellä, kuten eräs kirkosta eronnut ystäväni totesi. Ei siihen kirkonjäsenmaksuja tarvitse.

Ihminen on rakenteeltaan sellainen, että vaikka ei kirkkoihin kuuluisikaan, niin johonkin korkeampaan voimaan moni usko. Moni asia on niin monimutkainen ja todellinen ihme – vaikka luonto – ettei tiedekään ole vielä kaikkea tyhjiin ammentanut.

Isojen asioiden edessä irrationalismin pirskahtukset ovat hyvinkin luontaisia – ei ole kuolemankaan edessä helppoa järjestää uskonnottomia maahanpannaisia, jos koko muu suku on kirkkouskovaisia. Tietty vapaa-ajattelijaperustainen proseremoniat-firma auttaa ja kyllä hautaustoimistotkin avittavat.

Julkisuutta on saatava, että uskonnottomuuden luontaisena elämäntapana leviää. Uskonnottomat tavat kaikkiin elämän initiaatoritietoihin helpottavat uskonnoista luopumista ja uskonnottomuudessa pysymistä.

Nuoria varmasti hämmentää julkisten uskoonhurahtamiset. Eihän niissä ole kyse kuin vain siitä, että oppi ja aivopesu ei ole ojaan kaatanut. Jotkut se nostaa ojustakin vaikka kirkkolaulukeikkojen ja joululaulujen myyntiluvuilla.

Ei valtaapitävillekään ja show-henkilöille kunnan kirkkohäät muutaman vuoden välein ole pahitteeksi – pysyväthän siinä julkisuudessa, josta leipänsä tienaa. Mikä korkeampi voima lie sitten näissä takana, on oma lukunsa.

Korkeampia voimia oli muuten viitisentoista vuotta

sitten markkinavoimat ja nykyään globalisaatio. Niille uhrataan kuten metsäsuomalaiset ikään kaikki ihmiset. Uskonnolliset nöyryyden opit täytyy pitää kunniasa, sillä uskonnolliset valtaapitävät sopivien ”teologiansa opastamina” ovat ikiikäisesti sotkeneet maapallon asioita jopa sodilla.

Uskovaisuus, johonkin uskontoon sitoutuminen on aina yksilön asia. Se on henkilökohtainen asia. Jos on halu luokitella itsensä johonkin laumaan kuuluvaksi, niin olisi hyvä olla joku ihmiskäsitys ja maailmankatsomuskin. Ihminen kun on päämäärätietoinen eläin, niin ilman päämääriä ja karttaa on huono suunnistaa.

Tarkoituksellisuus on ihmisen luonnossa. Ja siinä se kriittinen piste onkin. Yksilön on orientoitettava viimeistään murrosikänsä kieppeillä johonkin suuntaan, jotta jaksaisi elää kuolemaansa asti. Oma paikkaansa etsiessä tarjolla on valmiita katsomuksia riittämiin, oppi-isiä riittää ja houkutuskaiken maailman huuhaahaan.

Perinteisistä tavoista, pakkosyötetyistä asenteista ja kulutushysteriasta mainosmaailmoineen on vaikea päästä eroon. Taistelu tajunnasta ja ihmisen ajankäytöstä on todellista – todellisuutta ei pääse vain millään karkuun. Varhaisnuoruudessa ihmiseen ympäryn uskonnollinen asenteen ja suuntautuneisuuden sekä ratkaisumallin poisoppiminen ei ole helppo tempu.

Uskonnottomalle, vapaa-ajattelijalle, ateistille, sekulaarhumanistille – miltä kantilta asiaa katsoo – on epävarmuus ainoa varma asia. Tieteellinen maailmankatsomus on rankka asia, siitä kun seuraa, että kaikkiin kysymyksiin ei vielä ole vastausta tai ei ole lähitulevaisuudessa odotettavissakaan. Paljon helpompi on ottaa joku uskonto katsomukseksi, maksan jäsenmaksut ja antaa oppineiden teologiiden pohdiskella ongelmat valmiiksi.

Kaikille yksilöille ei tapauskonnollisuus, tai välinpitämätön agnostisismi riitä. Jotkut vain valitsevat helpouden sijaan uljaana ihmisenä olemisen: vastuullisuuden ja rehellisyyden itselleen ja muille luontokapaleille sekä koko maapallolle ilman mystisiä houreitaita. Ei uskonnottomana eläminen tunteita tai mielikuvitusta poista ja järjenkäyttö voi olla hauskaakin.

Ei ole uskonnottoman elämä helppoa, mutta ei ole helppoa kellään. Ei ollut silläkään tiedemiehellä helppoa, joka pohti milloin reikäleipä muuttuu tunteeksi. Nautitaan kohtuudella kaikesta mitä vielä on.

teutori

Helsingin Vapaa-ajattelijat 70 vuotta

Helsingin Vapaa-ajattelijat juhli 70-vuotistaivaltaan 25. maaliskuuta Helsingin työväentalolla. Yhdistyksen historian kirjoittaja Arto Tiukkanen kertoo ohessa, mitä kaikkia näihin vuosiin on mahtunut.

Helsingin vapaa-ajattelijat ovat kulkeneet pitkän taipaleen maallistuneessa Helsingissä ja sen ympäristössä. 70 vuotta sitten, maaliskuun 2. päivänä 1936 perustettiin Helsingin Työväentalon A-salissa Siviilirekisteriin kuuluvien yhdistys, jonka nimi muutettiin vuoden 1946 alussa Helsingin Vapaa-ajattelijat ry:ksi.

Yhdistyksemme pitkä historia on niin tapahtumarikas, että siitä ei voi näin pieneen artikkeliin poimia kuin muutamia mielenkiintoisia tapahtumia. Yksityiskohtaisen kuvauksen historiastamme saa kirjastani *Vapaa-ajattelu Helsingissä* (1998) ja tiivistelmän yhdistyksemme internet-sivuston historiasivuilta (<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/helsinki/yhdistys/historia.php>).

Vaikeat alkuvuodet

Sen jälkeen kun uskonnonvapauslaki oli vuonna 1922 hyväksytty, helsinkiläisten ulosryntäys kirkosta oli kyllä kovaa, mutta yhdistystoiminnan aloittamista valtiovalta ei sallinut. Kotkalaisten onnistuttua vuonna 1929, Helsingin Vallillassakin yritettiin vuonna 1930, mutta turhaan. Valpo vei paperit muutaman kuukauden kuluttua.

Poliittisen ilmapiirin rauhoituttua liberaalin sivistyneistön ja työväenliikkeen kärkinimet tekivät uuden yrityksen vuonna 1936 ja se onnistui. Yhdistystämme ei lakkautettu ja se toimii yhä.

Ensimmäiset toimintavuodet olivat vilkkaat, mutta vaikeat.

Yhdistystä perustettaessa Työväentalon A-sali oli aivan täynnä (yli 200 osanottajaa). Vuoden 1939 lopussa jäseniä oli jo 600. Myös muualla Suomessa järjestäydyttiin ja vuonna 1937 oli perustettava liitto, Suomen Siviilirekisteriyhdistysten Keskusliitto. Kotipaikaksi valittiin Tampere.

Kirkko raivostui tästä ja Turussa vuoden 1938 kirkkokokouksen nimissä annettiin maan ”kristinveljille” kehoitus ryhtyä toimenpiteisiin eronneiden järjestöjä vastaan. Kiihkeimmät vastustajamme olivat ryhtyneet sanoista tekoihin, väkivaltaisuuksiin jo aikaisemmin joulukuun alussa. Pari pappia järjesti silloin Rauman siviilirekisteriin kuuluvien yhdistyksen perustavaan kokoukseen matkalla ol-

leen, yhdistyksemme perustajajäseniin kuuluneen lehtori **Lampén-Iso-Keisarin** kyydityksen, ”muillutuksen” muualle.

Lehtori itse suhtautui asiaan humoristisesti. Joidenkin liikkeemme vaikuttajien mielestä hän otti asian ”liian leikilliseltä kannalta” ja hänellä olikin myöhemmillä matkoillaan ainakin joillakin paikkakunnilla suojajoukko.

Sen sijaan julkinen sana ei suhtautunut kyydityksen lainkaan humoristisesti, kyyditys tuomittiin yleisesti jyrkästi ja myös sisäasiainministeri **Urho Kekkonen** varoitti tällaisista laittomuuksista ja tähdensi, ettei maassa tulnaisi sallimaan uuden laittomuuskauden puhkeamista.

Paneelikeskustelut vetivät väkeä

Toimintatapamme ovat vuosikymmenien aikana muuttuneet hyvin paljon. Tiedotustoimintamme ulospäin ja toisaalta jäseniimme keskittyy nyt 1000-kappaleen painoksena ilmestyvään *Järjen Ääni* -lehteen ja internet-sivuillemme. Keskusteluiltojakin pidetään, mutta osanottajamäärät ovat pienet. Mil-laista oli ennen, yhdistystoiminnan vapauduttua sodan jälkeen?

Siviilirekisteriyhdistykset saivat muuttaa nimensä vapaa-ajattelijayhdistyksiksi. Lahden liittokokouksessa 7.7.1945 liiton nimeksi muutettiin Vapaa-ajattelijain liitto ry. ja sen kotipaikaksi Helsinki. Liiton toiminta keskittyi Helsinkiin.

Liiton uusien sääntöjen myötä toimintatapoja oli kohdistettava tieteellisen maailmankatsomuksen levittämiseen ja tietojen antamiseen siviilirekisteriin kuuluville heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Yhdistyksemme aloittikin suurten paneelikeskustelujen järjestämisen ja lentolehtisten jakamisen sekä 1970-luvulla tarramainosten liimaamisen julkisille paikoille.

Paneelikeskustelut pappien ja muiden kirkon puolestapuhujien kanssa vetivät 1940 – 1950 -lukujen vaihteesta alkaen aina 1960-luvun puoliväliin asti valtavasti väkeä. Keskusteluja oli parhaimmillaan seuraamassa 200 – 400 osanottajaa. Nykyisten keskusteluiltojen osanottajamäärät ovat niihin verrattuina tosiaankin minimaaliset.

Paneelikeskustelut lähtivät liikkeelle siitä, että akateemisen sivistyneistön piirissä alkoi ilmetä mielenkiintoa vapaa-ajattelijaliikettä kohtaan. Varsinkin jäseneksemme liittynen professori **V. T. Aaltosen** väittelytilaisuus pappien kanssa vuonna 1949 veti paljon yleisöä.

Kansalaisten kiinnostus vapaa-ajattelua kohtaan lisääntyi. Se alkoi tuntua sekä kirkosta eroamisen vilkastumisena, että yhdistyksen jäsenmäärän lisääntymisenä. Tapahtui massaeroaminen.

Yhdistyksemme järjesti 1960-luvun alussa kaksi erityisen paljon yleisöä kerännyttä keskustelutilaisuutta. Puheenjohtajana toimi molemmissa keskusteluissa liiton silloinen varapuheenjohtaja, jäsenemme **Timo I. Vasama**.

Ensimmäinen oli vuonna 1964 yliopistolla pidetty paneelikeskustelu aiheesta *sivistyneistö ja kirkko*. Teemasta keskustelivat sivistyneistön puolelta muun muassa kirjailija **Pentti Saarikoski**, toimittaja **Arvo Salo** ja kirkon puolesta pastori **Juhani Simokoski**.

Toinen paneelikeskustelu käytiin jumalanpilkastaa ja sananvapaudesta vain muutama päivä sen jälkeen, kun oikeusministeriö oli nostanut syytteen *Juhannustanssit* -romaanin kustantaja Otavaa ja kirjoittajaa, **Hannu Salamaa** vastaan. Keskustelijoina oli kirjailijoita, maistereita, poliitikkoja ja Suomen vapaa-ajattelijaliikkeen vetäjä tuomari **Väinö Voipio**. Yli 400 henkilöä oli koolla. Keskustelu oli voimakkaasti sananvapautta puolustava.

Mainoksilla huomiota

Yhdistyksen tiedotustoiminnan merkittävin tapa olivat lentolehtiset 1950-luvulta 1980 – 1990 -lukujen vaihteeseen asti. Niitä jaettiin kymmeniä tuhansia vaalipaikoilla, vappumarsseilla ja suoraan postiluukusta.

1970-luvun alussa painatettiin ja kiinnitettiin 'Siirry siviilirekisteriin' -tarramerkkejä liikennelaitoksen pysäkkien paperikoreihin ja pylväisiin sekä

Vapaa Ajattelija 2/2006

KUVA: TEUVO PYKÖNEN

Arne Wahlström (vas), Arto Tiukkanen ja Ilmari Huuskonen vappumarsilla 1986.

katujen kulmissa oleviin suojakaiteisiin, kävelyteitä tai pysäköintipaikkoja osoittaviin keltaisiin pylväisiin ja mahdollisesti joihinkin sähkölaitoksen puupylväisiin, jos niissä oli joku muu ilmoitus. Tarrat herättivät huomiota lehdistössä. Kirkkoa ne pelästyttivät, ja partiopojat ryhtyivät repimään niitä.

Varsinaiseen median valokeilaan yhdistyksemme pääsi vuosina 1971 – 1972 ratikkamainosten avulla. Liiton mainoksia (värillinen, 30 cm x 30 cm) 'Siirry siviilirekisteriin – vältyt verosta', joita piristi piirros hämähäkkiverkon ympäröimästä papista, kiinnitettiin mainostoimiston kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti raitiovaunujen ja johdinautojen etuseiniin marraskuun alussa.

Kolme päivää ne saivat olla paikoillaan, kunnes liikennelaitoksen päällikkö käski repiä ne irti mukaan hyvän tavan vastaisina. Yhdistyksen puheenjohtaja **Paul J. Koponen** ja sihteeri **Lauri Saarela** veivät asian korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti, mutta juttu hävittiin. Toisaalta tyytyväisiäkin oltiin, nyt vapaa-ajattelijaliike ainakin jossain määrin tunnettiin.

Mielenkiintoista on, että tänä päivänä tilanne on aivan samanlainen. Tampereen vapaa-ajattelijat saivat vastaanavanlaisen vastaiskun yrittäessään syksyllä 2004 mainostaa www.eroakirkosta.fi -sivujaan Tampereen kaupunginliikenteen bussien

(jatkuu seuraavalle sivulle)

takaseinillä. Sekin oli hallinto-oikeuden mielestä hyvien tapojen vastaista. Käsittely jatkuu korkeimmasa hallinto-oikeudessa.

Vielä muutama sana vappumarsseista, joihin yhdistyksemme osallistui vuodesta 1977 alkaen aina 1980-luvun loppupuolelle asti. Marsseilla kannettiin vuodesta 1982 alkaen upeaa punaista banderollia ”Kirkko irti valtiosta” (ks. kuva). Banderollin kantajat saivat kuulla nuorison solvauksia. Vuonna 1984 vastassa oli uskovaisten provokaatio Senaatintorilla ”Jeesus sanoo: Rauhaa teille” -julisteineen.

Maallistunut Helsinki

Tänä päivänä lähes joka kolmas (31,1 %, 174 469) helsinkiläinen ei enää kuulu kirkkoon. Yhdistyksemme pitkän taipaleen alkaessa siviilirekisteriin kuuluvia oli vain 5,1 prosenttia (14 132). Miten helsinkiläiset vapaa-ajattelijat ovat voineet tuohon kehityskulkuun edellä kerrotulla toiminnallaan vaikuttaa, on arvoitus.

Viimeisen kahden vuoden aikana kirkosta eroamisen tultua mahdolliseksi myös kirjeitse on eroaminen kiihtynyt tamperelaisen veljesjärjestömmme kehittämisen eroakirkosta.fi -sivuston avulla koko Suomessa voimakkaasti. Helsingissä on nousu jäänyt laimeammaksi, koska konservatiivinen maistraattimme, ainoana maistraattina Suomessa, ottaa vastaan vain käsin allekirjoitetun erokirjeen,

ei sähköpostitse lähetettyä. Harmillista.

Pitkälle on kuitenkin vuosikymmenien aikana kokonaisuudessaan edetty. Kirkkoon kuulumattomuus, joka on yksi vapaa-ajattelijaliikkeen päävoitteista, on Helsingissä nyt kaksi kertaa yleisempää, näkyvämpää kuin keskimäärin koko Suomessa. Maahanmuuttajien uskonnollisten yhdyskuntien osuus on minimaallinen meihin uskonnottomiin verrattuna, vaikka media yrittää vähän toisin kierrättää. Helsinki on maallistunut kaupunki.

Maallistuneella Helsingillä ei ole kuitenkaan 70 vuotta kestäneen taistomme jälkeen tarjolla tunnustuksetonta hautausmaata eikä yhdistyksellämme ole edes omaa hautausmaatonttia. Asiasta saat enemmän tietoa **Juha Kukkos**en *Järjen Ääni* -lehteen (JÄ 4/2005) kirjoittamasta artikkelista *Onko hautausmaa vapaa-ajattelijoiden ikuisuusasia?*

Arto Tiukkanen

(Artikkeli on aiemmin julkaistu Järjen Äänessä (JÄ 1/2006), josta kuitenkin oli taitossa harmillisesti pudonnut osa pois.)

Tilaisuuksia ja tapahtumia

HELSINGISSÄ

Maanantai 24.4.2006 klo 18

Domus Academican Benita-sali, Leppäsuonkatu 9 B 1.kerros, Helsinki
Keskustelu- ja suunnitteluilta elämänkatsomustiedon opetuksen kehittämiseksi
Alustajana lehtori **Erkki Hartikainen**

Maanantai 22.5.2006 klo 18

Domus Academican B-rakennus 1.kerros, Helsinki
Jäsenilta – jumalatonta keskustelua ja maailmanparantamista
Lisätietoja: Puheenjohtaja Kim Sjöström, 040 550 0780, sjostrom@iki.fi
Helsingin Yliopiston Vapaa-ajattelijayhdistys Prometheus

OULUSSA

Lauantaina 29.4. kello 14.00 – 16.00

Nuoriso- ja kulttuurikeskus NUKU, kokoushuone, käynti Ojakadulta.
Eroakirkosta.fi-sivuston synty ja nykyisyys. Sivuston luoja **Petri Karisma** kertoo.
Lisätietoja: Jouko Saksio 040 536 0345, www.vapaa-ajattelijat.fi/oulu

Liitto palkitsi ansioituneita jäseniä

KUVA: MARKETTA OLLIKAINEN

Vapaa-ajattelijain liitto on myöntänyt kultaisen ansiomerkin **Arto Tiukka-**selle ja hopeisen ansiomerkin **Juha Kukkoselle**. Ansiomerkit luovutettiin Tiukkaselle ja Kukkoselle Helsingin vapaaajattelijain 70-vuotisjuhlassa 25. maaliskuuta.

Sekä Tiukkanen ja Kukkonen ovat toimineet aktiivisesti paitsi omissa jäsenyhdistyksessään Helsingin vapaaajattelijaisissa, myös liiton toiminnassa. ■

IN MEMORIAM

Sulo Oksanen är bort

Sulo Oksanen, pensionerad polis och känd "hundmänniska" i Munsala, har efter en tids sjukdom lämnat oss den 26 februari 2006.

Sulo föddes år 1923 i Dalsbruk och utbildade sig efter kriget till polis. Efter att ha sårats svårt i kriget förblev han invaliderad och den-

na krigsinvaliditet gjorde, att han senare fick förtidspension från sin polistjänst inom Nykarleby länsmandistrikt.

Mest känd var han för sina insatser inom hundaveln och skolning av hundar. Under många år skollade han egna och andras hundar i vanlig lydriad, men utbildade också malm-, narkotika- och skyddshundar.

Han verkade även som dressyrinstruktör, föreläsare, överdomare vid tjänstehundstävlingar och karaktärstestdomare och var initiativtagare till Botniadraget, som var en av Finlands längsta draghundstävlingar. Under flera decennier födde han och maken Gunvor framgångsrikt upp schäffrar och olika terriers.

Som pensionär kunde Sulo tillsammans med Gunvor ägna sig åt bl.a. resor och framför allt Norge vann deras hjärtan. Han tyckte mycket om att ströva i skog och mark, på fjäll och stränder, fotografera och samla konstverk direkt ur naturen.

Nu har rösten tystnat och vi tar farväl.

Sulo sörjs närmast av maka, barn, barnbarn och barnbarnsbarn och enligt hans egen vilja sker begravningen i stillhet.

Hely Johansson (f. Oksanen)

Suomalaisen vapaa-ajattelun taustaa

Marja Jalava:

Minä ja maailmanhenki. Moderni subjekti kristillis-idealisisessa kansallisajattelussa ja Rolf Lagerborgin kulttuuriradikalismissa

n. 1800-1914

Bibliotheca Historica 98, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki 2005

477 sivua

Marja Jalavan tuore aatehistoriallinen väitöskirja on mielenkiintoinen monelta kannalta. Vapaa-ajattelijanäkökulmasta kiinnostavinta on niiden aateellisten taustatekijöiden erittely, jotka Suomessa johtivat lopulta ensimmäisen vapaa-ajattelijajärjestön, Helsingin yliopistossa vaikuttaneen Prometheus-yhdistyksen perustamiseen. Näitä syitä Jalava tarkastelee yhdistyksen perustajiin kuuluneen filosofi **Rolf Lagerborgin** (1874-1959) elämän ja ajatusten kautta.

Naisnäkökulmaista miestutkimusta

Metodikehyksenä Jalavalla on sukupuolitutkimuksen ja psykohistorian näkökulmasta sovellettu merleaupontylainen ruumiinfenomenologia, jossa nähdään aatehistoriaa eteenpäin kuljettaneet miehet ruumiillisina olioina, joiden sukupuoli ja intiimiteetti vaikuttavat tapoihin osallistua julkiseen arvokeskusteluun. Hän erittelee muun muassa niitä tapoja, joilla **J.V. Snellmanin** kaltaisten merkkihenkilöiden naiskuva vaikutti välittömästi heidän muotoilemiinsa filosofisiin näkemyksiin, jotka muodostivat suomalaisen kansallisajattelun ideologisen perustan. Lisäksi hän erittelee niitä syitä, joiden vuoksi varhaisten vapaa-ajattelijoiden edustama kulttuuriradikalismi oli Suomessa lähes yksinomaan miesten radikalismia.

Harvalukuisia boheemeja naisindividualisteja lukuun ottamatta suomalainen naisasialiike liittoutui paljolti osaksi vanhasuomalaista kristillissiveellistä kansallishenkeä, jossa naisen aseman kohentaminen oikeutettiin sillä, että naisten tehtävänä on siveellisyyden vartiointi, johon naiselle tulee myös saada lisää valtaa. Kristillissiveellinen naiskuva ja "naisen kunnia" olivat legitiimi perusta, jolle vaati-

mukset naisen vallan lisäämisestä voitiin rakentaa – ja sen vuoksi tällaisen naiskuvan avoin kyseenalaistaminen jäi enimmäkseen Lagerborgin kaltaisille nuorille vihaisille miehille.

Lagerborgilainen kulttuuriradikalismi edusti vastareaktiota 1800-luvulla vallinneelle kristillis-idealisiselle kansallisajattelulle ja se pohjautui 1880-luvun positivistiseen virtaukseen, jossa tavoitteena oli elvyttää uudelleen 1700-luvun lopun individualistinen valistusajattelu. Jalavan mukaan kyseessä ei ollut vain Suomen siirtyminen agraariyhteiskunnasta moderniin kansalaisyhteiskuntaan, vaan kaksi modernin variaatiota (kosmopoliittis-individualistinen ja kansallis-kollektivistinen), joiden välinen jännite on säilynyt vielä 1960-luvulle.

Kristillis-idealisisen kansallisajattelun juuret olivat saksalaisen idealismin uushumanistisessa traditiossa, jonka tavoitteena oli luoda valistuksen ja romantiikan välisen ristiriitaisuuden sovittava filosofinen synteesi. Snellmanilainen kansallinen sivistyksen eetos periytyy tästä ajattelutavasta, jonka vaikutusvaltaisin edustaja oli **G.W.F. Hegel**.

Snellmanin ja Hegelin ajattelussa keskeistä on oletus, että ihminen on vapaa vain osana valtiokokonaisuutta. Yksilö on vapaa siinä määrin kuin hänen ajatuksensa ovat yhtä valtion kokonaisedun kanssa hairahtumatta itsekkäille sivupoluille.

1900-luvun totalitaaristen aatteiden laajalti omaksuma vapauskäsitys periytyy saksalaisesta idealismista, joka nojautui rousseaulaiseen romanttiseen valistuskritiikkiin. Vapaus määritellään osallisuutena johonkin sellaiseen yhteisöön, jonka kautta yksilö saa itselleen identiteetin yksilönä. Ajatuksen vapautta ei ollut Snellmanin mielestä olemassa ilman omaa kieltä, joka oli osa tiettyä kieliyhteisöä; vastaavastihan uskonnonvapautta ei voi kirkollisten piirien mielestä olla ilman "omaa uskontoa".

Hegeliiläisyyden suosio voidaan ymmärtää osana 1800-luvun kielipoliittista kulttuuritaistelua. Ratkaisevaa oli löytää perusteet suomen kielen erityisille oikeuksille, jotka olisivat vahvempia kuin pelkkä negatiivinen vapaus puhua haluamaansa kieltä ilman rajoituksia. Snellman muotoilee positiivisen vapauskäsityksen raamatullisin termein, "että ihmisen saatetaan osalliseksi Sanaan, se tekee älyllisessä mielessä hänen hengestään ihmishengen."

Snellmanin suhteesta kristinuskoon on kiistelty, koska hän kieltäytyi papin urasta vakaumuksellisin perustein. Hän ei ehkä itse pitänyt valtionkirkkoa välttämättömyytenä enää modernin valtion oloissa, mutta hänen seuraajansa kuitenkin tulkit-sivat luterilaisuuden osaksi sellaista kansallishenkeä, jota ilman suomalainen ei voi olla vapaa. Erityisesti siitä Hegelin näkemyksestä vaiettiin, jonka mukaan valtionkirkko ei kuulunut moderniin sivistysvaltioon, vaan itämaiseen despotiaan.

1900-luvun alun sortovuosina "kansallisuusaatteen välttämättömäksi kasvupohjaksi osoitettiin uskonnollinen herätys, joka oli luonut kansan keskuuteen säätyrajat ylittävän yhteistunnon." Keskeisiin vulgaarisnellmanilaisiin hahmoihin kuului valtiopäivien talonpoikaissäädyn johtaja **Agathon Meurman** (1826-1909), joka rakensi snellmanilaisen vapauskäsityksen varaan puolustuksen vanhasuomalaisille kirkollisen ylivallan arvoille. Positiivisen vapauden filosofiaan nojautuen Meurman "vastusti muun muassa sanan-, ajattelun- ja ilmaisen vapautta, taiteen autonomiamia, lapsen omaa tahtoa kunnioittavaa kotikasvatusta, kosmopolitismia [...] sekä naisasialiikettä, joissa kaikissa oli hänen silmissään kyse siitä, ettei itsekäs yksilö suostunut tunnustamaan yläpuolellaan olevaa järjestystä vaan särki kristillis-kansallisen yhteisyyden".

Enemmän kuin moraalinen

Rolf Lagerborg oli suomalaisessa keskustelussa **Nietzschen** filosofian, **Durkheimin** sosiologian, behaviorismin ja psykoanalyysin varhainen puolustaja, jonka moraalikehitystä käsittelevä väitöskirja oli Suomessa hylätty kahteen otteeseen, kunnes vihdoin 1903 hyväksyttiin Pariisin Sorbonnen yli-

opistossa korkeimmalla arvosanalla. Hänen varhaisiin vaikuttajiinsa voidaan ranskalaisen valistusfilosofi **La Metrien** (1709-51) ohella lukea hänen opettajansa, ruotsinmielinen kosmopoliitti **C.G. Estlander** (1834-1910) sekä nuorena lavantautiin kuollut kokeellisen psykologian uranuurtaja **Hjalmar Neiglick** (1860-89). Merkittävin Lagerborgin tukija oli kuitenkin hänen aikalaisensa **Edvard Westermarck** (1862-1938), jonka kanssa hän osallistui myös Prometheus-yhdistyksen perustamiseen.

Antropologisissa tutkimuksissaan Westermarck etsi brittiläisen tutkimustradition mukaisesti piirteitä yleisestä ihmisluonnosta, ja asettui siten vanhasuomalaisen kansallisromanttisen ainutlaatuisuuden ideaa vastaan. Neiglickin tavoin hän puolusti ajatusta, jonka mukaan normatiivinen etiikka tulisi korvata "tieteellisellä moraalintutkimuksella", jonka tehtävä on empiirisen tieteen tavoin kuvaileva eikä kehottava.

Vaikka Westermarck tarkasteli moraalialosiaa faktana, hän kuitenkin puolusti yksilön mahdollisuutta poiketa yhteisönsä moraalista henkilökohtaisen vakaumuksensa perusteella ja katsoi tällaisten "suurten yksilöiden" toiminnan edistykseksi. Erityisesti seksuaalimoraalin alueella tunnepohjaiselle vastenmielisyydelle oli hänen mukaansa annettu liian keskeinen rooli, jonka vuoksi hän puolusti "suvaitsevampaa asennoitumista homoseksuaalisuuteen ja oletettuihin seksuaalisiin 'perversioihin' vaatiessa modernia aikaa sysäämään syrjään kristillisen painolastin". Jälvan **Foucault**-vaikutteisen arvion mukaan hänkin oli kuitenkin samanlaisen kliinisen "seksuaaliteiden" vanki, jonka pohjalta tuli mahdolliseksi siirtä homoseksuaalisuuden syntileimasta sairausleimaan.

Lagerborgin poliittisia näkemyksiä voisi luonnehtia sosiaaliliberaaliseksi, mutta keskiöasemassa oli radikaali elämänpolitiikka – antiklerikalismien ohella erityisesti vapaan rakkauden puolustus ja kaksinaismoraalin vastaisuus. Vasemmistolikkeillä hän näki "välinearvoa" todeten sosialismin taloudelliset pyrkimykset "päättömiksi" ja "kangastuksenomaisen päämäärän" mahdottomaksi – mutta sosialismin kautta valistuksen "hengen vallankumous" levisi massoihin "saaden nämä "hakkamaan murskaksi kaikki menneisyyden epäjumalat." Hän teki pesäeron myös vanhaliberaaleihin korostamalla durkheimilaisia solidaristisia näkemyksiä ja mahdollisuuksien tasa-arvoa.

Durkheimille ja Lagerborgille yhteiskunta oli enemmän kuin yksittäisten jäsentensä summa.

Hegeliläisten tavoin he pitivät yksilöä yhteiskuntansa tuotteena, mutta korostivat myös modernin individualismin olevan kehittyneen yhteiskunnallisen työnjaon tulosta; ”moderni yhteiskunta oli itse kehityksensä myötä tuottanut suurimpana saavutuksenaan autonomisen yksilösubjektin, jonka solidaarisuus kaltaisiaan kohtaan oli sosiaalisen kiinteiden varsinainen lähde”.

Lagerborgin mielestä ”jokaisen yhteisön kehitys tarvitsi näin paradoksaalisesti ’moraalittomia’ ihmisiä, ’tulevaisuuden moraalin’ nimissä vallitsevat moraalikäsitteet kyseenalaistavia uudistajia, jotka ’enemmän-kuin-moraalisina’ olivat ’moraalikehityksemme kruunu’”. Nämä ”enemmän-kuin-moraaliset” kulttuuriradikaalit, joihin hän itse samaisti itsensä, saivat ratkaisevan roolin koko ihmiskunnan kehityksessä.

Taustalla oli nietscheläisittäin tulkittu comtelainen evoluutiokäsitys, jonka mukaan ihmisen älyllinen kehitys eteni jumaluusopillisesta vaiheesta metafysisen kautta tieteelliseen vaiheeseen. Yhteiskunnassa, jossa useimmat ihmiset olivat alhaisemalla moraalikehityksen tasolla, vallitsevia moraalikäsitteitä räikeästi ja skandaalinomaisestikin kyseenalaistava ”enemmän-kuin-moraalinen” poikkeusyksilö vei moraalikehitystä eteenpäin.

Lagerborgin ”enemmän-kuin-moraali” ei tarkoittanut pelkkää kulttuurirelativistista mielivaltaa. Vaihuttujen moraalikäsitteiden yläpuolelle hän asetti ihmisoikeuksien kaltaiset universaalit eettiset ihanteet, joiden puitteissa kaikki historiallisesti vallitsevien sovinnaiten ennakkoluulojen kyseenalaistaminen tapahtui. Yksityiskohtaisemmin elämäntapojen sisältöjä määrittelevä moraalinen oli kuitenkin hänen näkökulmastaan puhtaasti poliittista, ja jos jonkin yksilön omaksuma elämäntapa herätti yleistä pahennusta, kyse oli vain ”vallasta valtaa vastaan”.

Prometheus ja Lucifer - valontuojat

Prometheuksen perustamisen taustalla oli bobrikovilaisen sortokauden tilanne, jolloin suomalaisille julistettiin asevelvollisuus vastoin perustuslaillista järjestystä. 1901 papisto oli kuuluttanut asevelvollisuuslain kirkossa ja arkkipiispa **Johansson** vetoasi asiassa Jumalan sanaan. Kutsuntoja varten kerättiin 1903 nimiluettelot kirkonkirjoista.

Kutsuntojen herättämä vastarinta oli todennäköinen taustasy syy myös Forssan ohjelmajulistuksen muotoilulle, joka koski valtion ja kirkon erottamista. Prometheuksen taustalla oli myös Ranskan antiklerikalismi, joka äskettäin vuonna 1905 oli johtanut kirkon erottamiseen valtiosta ja uskonnonopetuksen poistamiseen kouluista.

Rolf Lagerborg (1874–1959).

Prometheuksen perustava kokous pidettiin 15.10.1905 ja säännöt vahvistettiin yliopiston kansliassa 20.10. Ensimmäisessä yleisessä kokouksessa 29.10. puheenjohtajaksi valittiin Edvard Westermarck. Ajatus vapaa-ajattelijayhdistyksestä oli virinnyt vapaamielisessä *Euterpe*-lehden sisäpiirissä, johon kuului Lagerborgin ohella myös yhdistyksen johtohahmo **Gunnar Castrén**.

Castrén oli hahmotellut yhdistykselle nelikohtaisen tavoiteohjelman: 1) oikeus erota valtionkirkosta liittymättä muuhun uskonnolliseen yhteisöön; 2) kansalaisoikeuksien takaaminen jokaiselle kasteesta, ripille pääsystä ja ehtoolisella käymisestä riippumatta sekä siviiliavioliiton ja tunnustuksettoman hautauksen mahdollistaminen; 3) pakollisen uskonnonopetuksen poistaminen kouluista; 4) pakon poistaminen uskonnollisen valan teosta.

Yhdistys saavutti jo alkuun suuren suosion (159 jäsentä), mutta suunnitelmista poiketen toiminta jäi yliopiston sisäiseksi. Tuomiokapitulit estivät 1906 lausunnolla laajenemisen maanlaajuiseksi uskonnonvapausliitoksi.

Tunnetuimpia ovat yhdistyksen 1907 julkaisemat Westermarckin ja Lagerborgin kirjaset. Wester-

marckin teoksessa *Siveys ja kristinusko* korostettiin, ettei uskonto voinut olla moraalisen järjestyksen perustana. Lagerborgin *Kristinuskon opetusta vaiko maallista siveyskasvatusta?* jatkoi samalla linjalla todeten kristinuskon ”siveellisen rappeutumisen kehdoiksi”.

Lagerborg jäi radikaaleine mielipiteineen usein oppositioasemaan. 1906 hän ehdotti, että yhdistys kehottaisi kaikkia jäseniään joukolla boikotoimaan kirkkohäitä – mikä olisi tuolloin merkintyn leimautumista haureuden harjoittajaksi ja lasten merkitsemistä aviottomiksi. Mallina oli hänen itsensä 1903 solmima tuomioistuinavioliitto Elna Selinin (1874-1931) kanssa, joka oli taustasyy siihen että uskonnonvapauslakia ryhdyttiin pian valmistelemaan. Tapaus sai jopa maailmanlaajuista julkisuutta farssina, jossa sovellettiin vuoden 1734 lakia esiaviollisen seksisuhteen osapuolten tuomitsemisesta avioliittoon, mikäli toinen heistä karttoi kirkollista vihkimistä.

1909 Lagerborg puolusti jumalanpilkkua avoimesti tehokkaana taisteluvälineenä, ”sillä on hyväksi väärinkäyttää Jumalan nimeä, koska siten vapaudumme nopeasti ennakkoluuloisista tunteista ja ilma puhdistuu vapaampaa katsantoa varten”. Esitelmässä ”Moderni Jeesus-tutkimus” hän esitti psykologisen tulkinnan, jonka mukaan Jeesus sairasti ”uskonnollista mielenvikaisuutta” ja kristinusko oli perustaltaan ”uskonnoksi ylennettyä mielisairautta”. ”Jumalaa pilkkaava röyhkeys” herätti pahennusta jopa Ruotsissa saakka. Hän sai maksaa mielipiteistään akateemisen uran hankaloitumisella, kun hänen dosentuurinsa hylättiin aluksi maailmankatsomuksellisista syistä ja myöhemmin yli-

määräinen professuuri kaatui Lapuan liikkeen painostuksesta.

Lagerborg kutsui itseään Luciferin edusmieheksi ja ”valontuojaksi” tavalla, joka tuo mieleen nykyisten satanistien ateistifilosofisen tulkinnan paholaisesta jumalaukon kyseenalaistajana. Uskonnonvastaisuudestaan huolimatta hän ei väheksynyt uskonnon kokemuksellista puolta, vaan tavoitelti ”hurskautta vailla jumalaa ja taikauskoa” ja vieraili vanhoina päivinään usein jumalanpalveluksissa niiden tunnelman vuoksi, vaikka hän lähiomaisten arvion mukaan pysyi ateistina elämänsä loppuun saakka.

Leimallisesti Jalavan tutkimuksessa tulee esille, miten vapaa-ajattelijoiden linjaerimielisyyksiä oli jo alun alkaen – Lagerborgin sijoittuessa jyrkän linjan puolelle. Myös puhe ”vanhakantaisesta vapaa-ajattelusta” oli jo tuolloin suosittua retoriikkaa, jolla liikkeen tavoitteita mustamaalattiin ennen kuin yksikään niistä oli edes toteutunut.

Prometheuksen toiminta loppui ensimmäisen maailmansodan alkaessa, kun kokoontumisvapautta rajoitettiin sotatilan perusteella. Vaikka uskonnonvapauden saavuttaminen kesti vielä vuosikymmenen, ilman liikkeen edelläkävijöitä lainsäädäntömuutoksia ei olisi tuolloin ryhdytty edes valmistelemaan. Se vakaumuksenvapaus, joka meillä nykyisin on, on ollut merkittävältä osin myös Suomessa jo sata vuotta kestäneen vapaa-ajattelijatoiminnan seurausta.

Janne Vainio

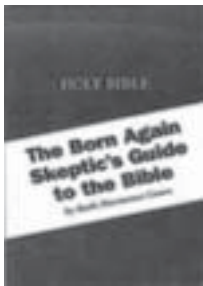
Kirjoittaja toimii sihteerinä uudelleen henkiin herätetyssä Prometheus-yhdistyksessä

Prometheus-yhdistyksellä on käytettävänä kerho- ja toimistotila, noin 35 neliötä, Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan Domus Academican järjestötiloissa, katutaso kerroksessa. Osoite on Leppäsuonkatu 9 Lt4, Helsinki. Kuvassa yhdistyksen puheenjohtaja Kim Sjöström yhdistyksen toimistossa.

Raamatun julma todellisuus

The Born Again Skeptic's Guide to the Bible. Ruth Hurmence Green, 439 s.
ISBN 1-877733-01-6.
Freedom from Religion Foundation 1979.

Monet amerikkalaiset tapavat käyttää raamatusta nimitystä "the good book" eli "hyvä kirja" tai "sweetest story ever told" eli "kaunein koskaan kerrottu kertomus". Ja sitten on toisenlaisia amerikkalaisia, kuten **Ruth Hurmence Green**, joka on lukenut raamatun huolella ja pääty-nyt varsin toisenlaisiin sana-

valintoihin. Laajasti raamattua siteeraten hän osoittaa sen olevan sisällöltään itse asiassa sangen *rumman*: valheellisen, kielenkäytöltään irvokkaan, väkivaltaa ja tietämättömyyttä ihannoivan, homofobisen, rasistisen ja sovinistisen.

Greenen klassinen teos on kirjoitettu jo vuonna 1979, mutta se on sisällöltään yhtä ajaton kuin raamattu itse. Valitettavasti tätä kirjaa kuten monia muitakaan ateismin klassikkoja ei ole suomennettu, mutta englanninkielisen teoksen saatavuus netin kirjakaupoista on hyvä ja kohtuullisellakin englannin taidolla siitä saa paljon irti.

Ruth Green on nimittäin kirjoitustyyliältään sangen epäakateeminen ja kevyt. Maallikon on helppo lähestyä hänen tekstiään ja samaistua hänen ajatuskulkuihinsa ja humoristiseen tyyliinsä. Siten kirja täydentääkin virkistävällä tavalla akateemisten vertailevaan ja historialliseen analyysiin perustuvia teoksia kuten **Randel Helmsin** erinomaista *Gospel Fictions* -kirjaa.

Koska raamattu on kirjava kokoelma eri tyyliisiä kirjoituksia eri kirjoittajilta ja ajoilta, myös raamatukritiikin kirjoittajalla on useita vaihtoehtoja, miten jäsenellä tekstinsä. Ruth käyttää osin luvulta raamatun alusta loppuun etenevää käsittelyä (luomiskertomukset, mooseksen lain, vanhan testamentin profeetat sekä apostolien teot jne.), osin jaottelua ongelman tyyppin mukaan (ristiriidat, mah-

dottomuudet, moraalinen kritiikki, vulgaari kieli, jne.) Kahden eri jaottelun yhdistäminen tuottaa jonkin verran päällekkäisyyttä eri luvuissa, mutta mahdollistaa paremmin kunkin luvun käytön myös itsenäisenä kokonaisuutena.

Kirjan painopiste on moraalisisessa kommentoinnissa, mikä maallikkolukijalle lieneekin kiinnostavampi kohde. Käsittelyyn pääsevät esimerkiksi Mooseksen ihmisoikeuksia polkeva sanailu: "Oleteko jättäneet henkiin kaikki naiset? ... Tappakaa siis lapsista kaikki pojat ja tappakaa myös jokainen nainen, joka on maannut miehen kanssa. Mutta tytöt, jotka eivät ole maanneet miehen kanssa, saatte ottaa itsellenne." (4. Moos. 30:15) sekä jumalan huijariksi leimaava "Siksi Jumala lähettää rajun eksytyksen, jotta he uskoisivat valheeseen" (2 Tess. 2:11).

Yksi moraalisen tarkastelun etu on, että se ei riipu siitä, onko jokin raamatun kohta totta tai ei. Vaikkei historiallista Jeesusta olisi edes ollut, on mielenkiintoista peilata kristinuskoa sellaisia Jeesuslausahduksia vasten kuten: "Älkää luulko, että minä olen tullut tuomaan maan päälle rauhaa. En minä ole tullut tuomaan rauhaa, vaan miekan. Minä olen tullut nostamaan pojan isäänsä, tyttären äitiään ja miniän anoppiaan vastaan." (Matt. 10:34).

Parhaiten toki raamattu itse on itsensä kritiikki. Ei tarvitse lukea raamattua kuin piru, jotta huomaa sen ongelmien laajuuden. Ruth kertookin kirjansa esipuheessa, että raamatun lukeminen varsinaisesti ja lopullisesti teki hänestä ateistin. Ei voi olla vaikuttamatta ajattelevaan ihmiseen kun vertaa havaitsemaamme todellisuuteen sellaisia raamatun väitteitä kuten Jeesuksen "Totisesti: tässä joukossa on muutamia, jotka eivät kohtaa kuolemaa ennen kuin näkevät Ihmisen Pojan tulevan valtakuntansa kuninkaana." (Matt. 16:28).

Green täydentää raamatun ongelmakohtien esiintuomista esittämällä kysymyksiä, jotka paljastavat vieläkin syvempiä ongelmia: "Jeesus sanoo, että taivaassa ihmiset tunnustavat toisensa, mutta onko heillä suhteita toistensa kanssa? (Avioliittoahan ei taivaassa ole.) Jos taivaassa ei ole suhteita, mikä taivaan houkutus oikein on? Surevatko pelastetut helvettiin joutuneita skeptisiä sukulaisiaan? (Taivaassahan ei ole surua.) Ovatko pelastetut taivaassa sen ikäisiä kuin olivat kuollessaan – myös vastasyntyneitä tai 95-vuotiaita dementikkoja? Onko heillä ruumiintoimintoja? (He asuvat kartanoissa ja syövät pöydissä.)"

Tällaisten kysymysten syvin anti ei ole siinä, että kristityt eivät osaa niihin vastata, vaan siinä, että

Ateistien oikeusjärjestöksi

Helsingin vapaa-ajattelijoiden jäsen ja liiton puheenjohtaja **Robert J Brotherus** pyrkii motivoimaan organisaation väkeä tekemään nimenmuutoksen, tai ainakin sietämään sen (VA 1/2006) – näin naapuriyhdistykseen kuuluvana, päädyin kirjoittamaan minäkin puheenvuoron aiheesta.

Muistutettakoon, että ”vapaa-ajattelijia” ei suinkaan ole tämän organisaation alkuperäisenkään nimitunnus. Itse asiassa, voidaan väittää, että tämä organisaatio on aina käyttänyt jonkinlaista peitesanaa tunnuksenaan. Eräät tunnetut suomalaiset ateistit ovat pitäneet jopa termiä ”vapaa-ajattelijia” peitenimenä.

Nyt voisi olla aika siirtyä käyttämään mahdollisimman suorapuheista nimitunnusta.

1930-luvun peitesana oli ”siviilirekisteriyhdistys” ja oltiin jonkinlaisia yhteisöjä siviilirekisteriin

kuuluvia varten, ehkä osaksi sen korvikkeena, että siviilirekisteriläinen ei yhteisöelänyt seurakunnassa tai muuta sellaista.

1940-luvun puolivälistä yleistyi tämä ”vapaa-ajattelijia” (liittokin vaihto nimensä) – vaikka termin muinaistausta ehkä onkin nähty joidenkin silmin enempi eklektiseksi tai jopa deistiseksi tai synkretistiseksi tai ekumeeniseksi kuin eksklusiivisen uskonnottomaksi, ateistiseksi ja agnostiseksi.

Taustaan liittyy sekin, että kirkon/kirkkojen irtioloa valtiosta ovat vanhastaan ajaneet monet niin kutsutut eriuskolaiset, mikä on muun muassa Yhdysvaltain perustuslain kyseisen lausekkeen todellinen syy – onpa noita vapaita uskonryhmiä joskus niitäkin pidetty vapaina ajattelijoina.

Peitesanoissa on se paha ongelma, että ne peittävät itse asiaa paitsi vastustajilta, myös joiltakin omilta tai ainakin joiltakin liittyjiltä. Täysinpalvellut liittopuheenjohtaja **Erkki Hartikainen** on muutama vuosi sitten tämänkin aikakausjulkaisun pals-

---

mikä tahansa ajateltavissa oleva vastaus niihin on ongelmallinen ja siten ne osoittavat monien uskonnon käsitteiden mahdottomuuden. Lieneekin totta, että raamattu on, kuten Ruth Green arvelee, maailman eniten omistettu mutta vähiten luettu kirja. Moni kristitty ei tunne siitä kuin muutaman tarkoin valikoidun ”hyvän” kohdan höystettynä ”oikeilla” tulkintoilla – muuten kristinusko tuskin olisi niin suosittu uskonto kuin se nykyään on.

Robert J. Brotherus

toilla (Va 2-3/2002) kritisoinut sitä, että peitetunus, jollaiseksi voidaan nähdäkseni jopa ”vapaa-ajattelijia” luokitella, tuo mukaan väkeä, joka ei ajakaan oikeita asioita, vaan mitä sitten kannattavatkaan.

Tämä on voinut tässä organisaatiossa aiheuttaa haitallista imagonkaunistelua. On saattanut myös ajetut asiat kompromissoitua. Tavoitteiden rapautumista ja rappiota. Suorastaan veltostumista.

Mikäli termistä ”vapaa-ajattelijia” tulee edes jollekin mainittavan kokoiselle joukolle suomalaisia mielikuva, joka sisältää myös joitakin jonkin uskonnon jäsenenä olevia ihmisiä, silloin nimestä on mielestäni oitis luovuttava.

Oikeastaan, minäkin olen vähäsen sitä mieltä että jokin toinen käsite olisi osuvampi organisaatiomme tunnuksiksi ja nimipohjaksi.

Arvostan funktionaalisuutta: kun järjestöstä on kyse, nimen olisi pikemminkin vastattava totuudenmukaisesti, rivikansalaistenkin tajuttavalla sanamuodolla kysymykseen, mitä järjestö tekee, kuin siihen, ketä järjestössä on jäseninä.

Nimen muotoilusta olen sitä mieltä, että minkään järjestön ei pitäisi valita nimeä, joka yrittää sanoa järjestön käsittävän kaikki johonkin ihmisryhmään kuuluvat. Siis, ”Kettuterrierinomistajat” on heikko nimi jollekin järjestölle, sehän yrittää sanoa, että järjestön ulkopuolella ei niitä olisi.

Sama koskisi, jos jokin poliittinen järjestö ottaisi itselleen nimen ”Sosialistit”. Siksi en voi kannattaa sanamuotoa ”Uskonnottomat ry”, vaan nimi pitäisi valita pikemminkin jotakin tyylillä ”Uskonnottomien Oikeusjärjestö ry”. Olen ymmärtänyt, että katto-organisaatio on vakiintuneesti määrittäytynyt ajamaan uskonnottomien tms oikeuksia, eikä sinänsä sen ole tarve ryhtyä uskonnottomien tms yhteisöksi.

Pitäisin parhaimpana, että järjestö jo nimeltäänkin julistautuisi ateistiseksi.

Mikäli keskusjärjestö päätyy muuttamaan nimensä, mielestäni se tarkoittaa, että jäsenyhdistysten nimistökäytäntö tunnustettaisiin vapaammaksi. Ei nimittäin voi edellyttää, että jäsenyhdistykset samalla kertaa pystyisivät muuttamaan omat nimensä uudeksi, ja jotkut jäsenyhdistykset voivat päätyä siihenkin, että eivät edes halua muuttaa nimeään – mitä vaihtoehtoa ei missään tapauksessa saa kieltää.

Tällöin keskusjärjestö ryhtyy näyttämään yhä enemmän eri -ismejä painottavien kokoelmalta, eli muodoksi tulee umbrella organization.

Kim Sjöström
puheenjohtaja, Helsingin Yliopiston
Vapaa-ajattelijayhdistys Prometheus

Pohjoismaista pakko- ruotsia ja valtiokirkkoa

Kunniapuheenjohtaja **Timo I. Vasaman** kiitoskirjeessä (VA 1/2006) kahden vihreän kansanedustajan, kirjeen jälkeen tyssähtäneestä lakialoitteesta kirkon erottamiseksi valtiosta oli säpsähdyttävä vertaus.

Sen mukaan valtiokirkkoon kuulumattomia on 17 prosenttia varsin vähäisin oikeuksin, kun ruotsinkielisiä on noin viisi prosenttia mahtavin eduin tosin historiallisista syistä. Pakkoruotsia vastustavana agnostikkona jäin tuumimaan, johtuisiko näistä historiallisista syistä myös se, että luterilaisuutta ei saada kitketyksi valtion rakenteista. Ei vaikka niin Ranskassa kuin Yhdysvalloissa kouluissa on uskonnonopetus kielletty ja Ruotsissakin kirkko ja valtio on muodollisesti jo erotettu toisistaan.

Kolmen peruskoulun vesitetyillä et-tunneilla istuneen lapsen isänä säpsähdin toissa kesänäkin, kun **Erkki Hartikainen** muisteli **Erkki Kauhasen Vastakarvaan**-radiohaastattelussa, miten elämäntiedot tuli kouluopetukseen.

Hartikainen viittasi myös opetusministeriön hallintopäällikköön, "kiivaaksi kristityksi luonnehtimaansa" **Håkan Mattlinin** kantaan koululakien väänössä. Erkin mukaan hallintopäällikkö olisi todennut, että "kyllä me täällä opetusministeriössä tiedämme, miten asian laita on siellä Yhdysvalloissa, mutta me täällä pohjoismaissa teemme näin".

Mielletäänkö vallan rakenteissa yhä luterilaisuus, pakkoruotsi ja vaikka Helsingin yliopiston ruotsinkieliset kiintiöprofessorit osaksi sitä pohjoismaista, käytännössä Ruotsin kuningasvaltaa kumartavaa arvoperinnettä, jota suomenmielisten ateistienkin tulisi kumartaa.

Vai nakertaako Suomen liittyminen Euroopan unioniin ajan mittaan tätä luterilais-lestadiolaista Siperian mantereeseen kaakkoislinnaketta niin, että vapaudumme niin Ruotsin kuningasvallan ajan kuin valtiokirkon holhouksesta?

Esa Aallas

*Orwellin ja Proudhonin anarkososialistista linjaa
myötäilevä, kosmopoliittinen Karjalaa kaihoava
aitosuomalainen agnostikko Myrskylä*

Kristillistä rikostutkimusta Ruotsissa

Ruotsin valtionkassa on vajunut viime aikoina kriisirajalle ja siitäkin hyvän matkaa alaspäin. Maassa, jossa on maailman korkeimmat verot (55%), ei pystytä enää hoitamaan niitä tehtäviä, joita varten verot kansalaisilta kerätään.

Ruotsalaisten koti alkaa näyttää konkurssipesältä. Kaikki arvokas on myyty tai pantattu ja pantu menemään. Valtion rahapulasta on eniten kärsinyt sairaanhoito, mutta heti toisena hätäkärsivien listalla on poliisi, joka on joutunut rajoittamaan toimintaansa ja joistakin tehtävistään luopumaan kokonaan. Resurssien puutteessa ei pienempiä rikoksia (vähäisempiä huvilamurtoja, pahoinpitelyjä, polkupyörävarkauksia...) enää tutkita ollenkaan, eikä suurempienkaan rikosten selvittelyyn usein ole aikaa.

Tätä suhdannetta ovat lainrikkoajat oppineet käyttämään hyväkseen, joten poliisin työ on entisestäänkin vaikeutunut. Rikokset ovat sekä lisääntyneet että karkeutuneet.

Keskisuudessa ruotsalaisessa kaupungissa kirjattiin viime vuonna keskimäärin kaksi poliisille ilmoitettua ryöstöä päivässä. Myös henkirikokset, murhat ja tapot, ovat moninkertaistuneet, mikä on valitettavaa siitäkin syystä, että selvittämättömien henkirikosten määrä Ruotsissa on vanhastaan erittäin suuri eurooppalaisittain ja varsinkin muihin pohjoismaihin verrattuna.

Rikosten selvittäminen yleensä on ruotsalaisen poliisin työssä se vaikein osa, ja silloinkin kun siinä on onnistutua on rikollisten todistaminen syylliseksi usein poliisin vähäisten varojen ja voimien ulottumattomissa. Kun rikos on selvitetty ja syyllinen pidätetty, ovat melkein säännönmukaisesti myös juttuun myönnetty määrärahat lopussa, ja pitävän syytteen nostamiseen tarvittavasta kalliista jatkokäsittelystä, todistajien kuulustelusta, laboratorikokeista, todisteiden ja vastatodisteiden tutkimisesta, on luovuttava (varsinkin kun edessä hämöttää resursseja kuluttava oikeudenkäynti).

Ruotsissa on huomattu, että tässä tulevat apuun vuosisatoja vanhat kristilliset perinteet, joihin poliisi monissa tapauksissa perustaa nyt toivonsa. Entisaikaan rikosten ja rikollisten käsittelyä yksin-

kertaisti vetoaminen syyllisten omaantuntoon. Pahantekijän katuminen. Rikoksen tunnustaminen ja rangaistukseen vapaaehtoisesti alistuminen oli ainoa tie sielun autuuden säilyttämiseen. Vaikka autuudesta ei nykyisin enää olla varmoja, tunnustaminen tuo yhä monelle rikoksentekeijälle helpotusta ja samalla vähentää verovaroin suoritettavan tutkimuksen kuluja.

Esimerkkitapaus voisi olla 65 miehen pidätykseen ja kuulusteluihin johtanut Solsippa-nimiseen solariumiin viime vuonna tehty ratsia Malmössä.

Tavallisen asuntotalon ahtaassa kellarissa sijaitseva nuhjuinen solarium, jossa työskenteli ja asuskeli jo keski-ikään ehtinyt nainen ja hänen kaksi hieman nuorempaa arkiselta näyttävää apulaistaan ja kanssasiskoaan, oli ollut viikkoja poliisin intensiivisen valvonnan kohteena. Kolmivuorotyönä vuorokaudet ympäriinsä solariumin nimellä kulkevaa yritystä vahtivat poliisit olivat panneet merkille, että kellarissa kävi vain miesasiakkaita ja että nämä käyntinsä jälkeen matkalla kulman taakse pysäköityihin autoihinsa näyttivät tyytyväisiltä.

Epäilykset, että solariumin asiakkaat olivat niin sanotun maksetun rakkauden ostajia vahvistuivat viime vuonna helmikuun alussa iltayöstä huoneistoon tehdyssä ratsiassa, jonka yhteydessä, lehdistölle jaetun tiedotteen mukaan, poliisi oli onnistunut keräämään liikkeen tiloista useita käytettyjä kondomeja sekä muutamia irtopeniksiä. Runsaan vuoden kestäneen esitutkinnan tuloksena voitiin hahmottaa ja lopulta saada varmistetuksi 65 nimeä

käsittävä liikkeen asiakaslista.

Kuulusteluissa kaksikymmentä näistä kuudesta-kymmenestäviidestä tunnusti heti tai hiukan myöhemmin tunnonvaivoihin tultuaan. Tunnustaneista vain yksi, tapauksen vuoksi työstään erotettu hovi oikeuden tuomari, peruutti alkusäikähdyksessä tehdyn tunnustuksensa väittäen viikoittaisilla kellarihuoneistossa käynneillään vain onanoineensa katsellen samanaikaisesti solariumissa kulloinkin työvuorossa olevaa naista.

Tässä vaiheessa poliisin määrärahat tapauksen tutkimista varten alkoivat olla lopussa, ja koska jatkotutkimukset kondomeista löytyneine dna-näytteineen ja lukuisat oikeudenkäynnit tuomareineen, syyttäjineen, puolustajineen, psykologeineen, asiantuntijoineen ja todistajineen olisivat tulleet valtiolle ja kunnalle kalliiksi, päätettiin 45 rikosta tunnustamatonta kuulusteltavaa sekä tunnustuksensa peruuttanut tuomari lähettää kotiin vain moitteiden saattamina. Voittopuolelle poliisin työstä jäi kuitenkin ne yhdeksäntoista tuntoaan keventänyttä, joita varten alettiin valmistella yksinkertaisia oikeudenkäyntejä.

Ei mikään huono tulos näinä aikoina. Synkkenevien rikostilastojen Ruotsissa tapaus on herättänyt uutta toivoa, että entisen synnintunnon tapan lakia rikkoneissa kansalaisissa heräisi katumusta, mikä helpottaisi ennen kaikkea rahapulasta kärsivän poliisin vastuunalaista ja vaativaa työtä.

Pentti Niskanen

Toimitukselta

Tämä numero on suunnattu nuorille. Olemme sopineet Prometheus-leirin tuki ry:n kanssa, että jaamme lehteä ensi kesän protu-leiriläisille. Siihen mennessä on jo ratkennut, miten kävi Lordin euroviisuehdokkuudelle, josta kerromme tämän lehden otsikkojutussa.

Palaamme seuraavassa lehdessä uuspakanallisiin uskontoihin. Kerromme myös uuden hautausstoimilain vaikutuksista uskonnottomien hautausmaatilanteeseen. Sitä varten odotan jäsenyhdistyksiltä edelleenkin raportteja niiden omista hautausmaatilanteista.

Viime numeroon pääsi lipsahtamaan useita kirjoitusvirheitä, kuten tarkkasilmäiset lukijat olivat havainneet. Olen pahoillani, mutta näitä ei aina voi välttää, kun kiireessä asioita tekee. Yritämme tuki olla mahdollisimman huolellisia.

Pääsiäisen johdosta emme saaneet lehteä aivan suunnitellun aikataulun mukaisesti lukijoille. Painoon lehti ehti ennen pääsiäistä, mutta pitkien pyhien vuoksi painoaikaa tarvittiin tavanomaisesta enemmän. Sivulla 31 julkaistu ilmestymisaikataulu on viitteellinen, mutta yritämme tuki pitää siitä kiinni mahdollisuuksien mukaan.

Omasta ja lehden puolesta toivon kaikille lukijoille rattoisaa kevättä, ehkä se joskus tulee tänne Suomeenkin.

Marketta Ollikainen
toimitussihteeri

Vapaa-ajattelijain liitto ry - Fritänkarnas förbund rf

Puheenjohtaja

Robert Brotherus
GSM (050) 482 1003
robert@iki.fi

Varapuheenjohtaja

Eino Huotari
GSM (044) 081 6543
email: eino.huotari@kolumbus.fi

Pääsihteeri

Jori Mäntysalo
Puh: (03) 265 7483
jori.mantysalo@uta.fi

Tiedottaja

Petri Karisma
GSM (040) 748 9532
petri.karisma@sci.fi

Toiminnanjohtaja

Paula Vasama
Puh: (09) 715 601
paula.vasama@vapaa-ajattelijat.fi

Toimisto

Neljäs linja 1, 00530 HELSINKI
puhelin: (09) 715 601
faksi: (09) 739 055
val@vapaa-ajattelijat.fi
Toimisto on avoinna klo 11.00-17.00

Kotisivu

<http://www.vapaa-ajattelijat.fi>

Pankkiyhteys

Sampo 800014-85180
(Lahjoitus- ja testamenttitili sama)

Jäsenyhdistykset

Forssan Vapaa-ajattelijat ry

Juha Toivonen
Töölönkaari 4 A 8, 30420 FORSSA
puhelin: (044) 592 0210
fovap@hotmail.com

Helsingin Vapaa-ajattelijat ry

PL 114, 00181 HELSINKI
puhelin: 040 704 7258
helsinki@vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/helsinki>

Helsingin yliopiston vapaa-ajattelijayhdistys Prometheus ry

Janne Vainio
Vedenottamontie 12 E 38
00980 HELSINKI
puhelin: 050 365 6808
qsj04@yahoo.com
prometheus@ateistit.fi

Joensuun seudun

Vapaa-ajattelijat ry

Ari Sulopuisto
Karhuntie 27, 80230 JOENSUU
email: ari.sulopuisto@pp.inet.fi
Järvenpään Vapaa-ajattelijat ry
Veikko Laine
Kartanontie 39, 04440 JÄRVENPÄÄ
puhelin: (09) 287 236
v.laine.kiuru@kolumbus.fi

Kainuun Vapaa-ajattelijat ry

Aki Räisänen
Sudenpolku 11 B 24
87350 KAJAANI
puhelin: (08) 637 280
aki.k.raisanen@kolumbus.fi
<http://www.kolumbus.fi/aki.k.raisanen>

Karkkilan Vapaa-ajattelijat ry

Ulla Kindstedt
Korvenkatu 8, 03600 KARKKILA
puhelin: (09) 225 5930
karkkila@vapaa-ajattelijat.fi

Kemin Vapaa-ajattelijat ry

Pertti Periniva
Leppälinnuntie 5, 94700 KEMI
puhelin: (016) 232 585
<http://kemi.vapaa-ajattelijat.fi>

Keski-Suomen Vapaa-ajattelijat ry

Marko Koivuniemi
Ainolankaari 2 A 24
40520 JYVÄSKYLÄ
puhelin: (0400) 429 540
koimark@iki.fi
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/ks>

Kotkan Vapaa-ajattelijat ry

Korkeavuorenkatu 13
48100 KOTKA

puhelin: (05) 218 6047

Lahden Vapaa-ajattelijat ry

Saimaankatu 5 B34, 15240 LAHTI
puhelin: (03) 782 7408

Lappeenrannan ja ympäristön Vapaa-ajattelijat ry

Olari Korhonen
Korkearannantie 3 F
54530 LUUMÄKI
olavi.korhonen@pp.inet.fi

Lohjan seudun Vapaa-ajattelijat ry

Erkki Hartikainen
Käsityöläisentie 17 A 1
00750 HELSINKI
puhelin: (09) 223 3273
etkirja@dlc.fi

<http://www.dlc.fi/etkirja/lohja.htm>

Nokian Vapaa-ajattelijat ry

Pentti Riekkola
Sorvantie 518, 37120 NOKIA
puhelin (03) 340 5456
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/nokia>

Oulun seudun Vapaa-ajattelijat ry

Jouko Saksio
Jalohaukantie 1 E 41, 90250 OULU
puhelin: (040) 536 0345
jsaksio@jippii.fi
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/oulu>

Pohjois-Kymen Vapaa-ajattelijat ry

Heljä Pekkalin
Kuntalantie 5 A 7
45700 KUUSANKOSKI
puhelin: (040) 704 4638
helja.pekkalin@pp.inet.fi
<http://pohjois-kymi.vapaa-ajattelijat.fi/>

Pohjois-Savon Vapaa-ajattelijat ry

Osmo Määttä
Metsurintie 4 C 20, 70150 KUOPIO
puhelin: (040) 716 6232
pohjois-savo@vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/pohjois-savo>

Porvoon seudun Vapaa-ajattelijat ry

Leena Linnovaara
puhelin: (019) 544 110

Pääkaupunkiseudun ateistit ry

Jouni Luukkainen
Castréninkatu 10 C 53
00530 HELSINKI
puhelin: 040 910 7054
ateistit@ateistit.fi
<http://www.ateistit.fi>

Raision Vapaa-ajattelijat ry

Kari Hanka
Nalinkatu 3 as 13, 21200 RAISIO
Satakunnan Vapaa-ajattelijat ry
Erja Sallinen

Siimeksentie 34
26740 VASARAINEN
puhelin: (0400) 255 074
satakunta@vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/satakunta>

Seinäjoen Vapaa-ajattelijat ry

Juhani Mäkelä
Soukanjoentie 41
60200 SEINÄJOKI
puhelin: (06) 412 2553
juhani.makela@nic.fi

Tampereen Vapaa-ajattelijat ry

Yliopistonkatu 58 B
33100 TAMPERE
puhelin: (03) 222 5803
yhdistys@tampere.vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.tampere.vapaa-ajattelijat.fi>

Turun Vapaa-ajattelijat ry

PL 959, 20101 TURKU
puhelin: (02) 237 9224

<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/turku/>

Vaasan Vapaa-ajattelijat ry

Pentti Suksi
Kirkkopuistikko 6 C 1
65100 VAASA
pentti.suksi@netikka.fi
Vapaa-ajattelijain liiton Vuoksenlaakson yhdistys ry
Hannes Koivumäki
Ensontie 47 A 4, 55610 IMATRA
puhelin: (05) 436 5537
Varkauden Vapaa-ajattelijat ry
Taisto Kaukonen
Toritorppa, Petroskoinkatu 28
782 VARKAUS
puhelin: (017) 552 7277

Jäsenyhdistykset, ilmoittakaa uudet osoitetiedot

Tässä lehdessä olevassa jäsenyhdistysluettelossa saattaa olla virheitä. Jäsenyhdistysten vastaavat, ilmoittakaa toimitukseen uudet tiedot osoitteenmuutoksista ja vastuuhenkilöistä, niin korjaamme ne seuraavaan lehteen. Tiedot voi lähettää sähköpostitse toimittussihteerille osoite marketta.ollikainen@kolumbus.fi.

Toimitus

Vapaa Ajattelija

62. vuosikerta

Julkaisija

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Fritänkarnas förbund rf

Päätoimittaja

Robert Brotherus

Toimitussihteeri

Marketta Ollikainen

Toimitus ja taitto

LavengriPress
Neljäs linja 17-19 A 26
00530 Helsinki
puh: (09) 726 1972
marketta.ollikainen@kolumbus.fi

Tilaukset ja

osoitteenmuutokset

Vapaa-ajattelijain liitto/Toimisto
Neljäs linja 1
00530 Helsinki
puh: (09) 715 601
fax: (09) 739 055
val@vapaa-ajattelijat.fi

Ilmoitushinnat

koko sivu 235 e
puoli sivua 135 e
1/8 sivua 50 e

Tilaushinta

22 e/vuosi
kuusi numeroa vuodessa

Painos 2 500 kpl

Painopaikka

Uusimaa Oy

ISSN 0355-8703

Seuraavat lehdet:

3/2006, 31.5.
4/2006, 30.8.
5/2006, 18.10.
6/2006, 13.12.

Vapaa Ajattelija on Kulttuuri-
mielipide- ja tiedelehtien liitto
Kultti ry:n jäsen

Kirjoitukset eivät välttämättä
edusta lehden toimituksen ja
julkaisijan näkemystä.

Vapaa-ajattelijain liitto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki

.AT03

Vapaa-ajattelijain liitto ry on uskonnottomien ja uskontokuntiin kuulumattomien henkilöiden muodostamien rekisteröityjen yhdistysten keskusjärjestö. Se on poliittisesti sitoutumaton ja ajaa uskonnottomien etuja, oikeuksia ja oikeusturvaa sekä edistää uskonnottoman todellisuuskäsityksen leviämistä.

Liiton tavoitteena on kriittisyyden lisääminen uskontoja kohtaa, valtiokirkkojärjestelmän purkaminen ja uskonnonopetuksen poistaminen kouluista, päivähoidosta sekä valtion yliopistoista.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi liitto muun muassa tukee uskonnottoman elämäntavan ja kulttuurin sekä uskonnottoman tapakulttuurin leviämistä ja uudistamista, seuraa katsomusvapauden toteutumista, tuo esille sen loukkaukset ja puolustaa uskonnottomien oikeuksia.

(Lähde: Liiton säännöt, 2 §)

Lähetätkää minulle lisätietoja

Tilaan Vapaa Ajattelija -lehden

Haluan liittyä jäseneksi

Valitse jäsenyhdistys edelliseltä sivulta:

NIMI _____

OSOITE _____

POSTITOIMIPAIKKA _____

65 c

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Neljäs linja 1
00530 HELSINKI